

Utveckling och samverkan om nyckelbiotoper 2017-2019

© Skogsstyrelsen, juni 2020
Korrigerad version 2020-08-24
Ändring av medverkande organisationer på
sidorna 11 och 13.

FÖRFATTARE

Tove Thomasson
Johan Wester

OMSLAGSFOTO

Bo Persson, Kenneth Johansson (Spillkråka)

PROJEKTLEDARE

Tove Thomasson

GRAFISK PRODUKTION

Bo Persson

UPPLAGA

Finns endast som pdf-fil för egen utskrift

Innehåll

Förord	5
Sammanfattning	6
1 Inledning	8
2 Samverkansprocessen	10
2.1 Syfte och mål	10
2.2 Förhållningssätt vid möten och i processen	10
2.3 Genomförande av första fasen	11
2.3.1 Medverkande	11
2.3.2 Arbetsätt och organisation	11
2.3.3 Vad gjordes?	12
2.4 Genomförande av andra fasen	13
2.4.1 Medverkande	13
2.4.2 Arbetsätt och organisation	13
2.4.3 Vad gjordes?	13
3 Införandeprojektet	16
3.1.1 Syfte och mål	16
3.1.2 Genomförande	17
3.1.3 Redovisning av regeringsuppdrag	17
4 Det som blev gjort	18
4.1 Metodutveckling	18
4.1.1 Förberedelser för en landsomfattande inventering	18
4.1.2 Inventeringsmetoden allmänt	20
4.1.3 Utvecklad metod för nordvästra Sverige	20
4.2 Kommunikation	21
4.2.1 Markägarkommunikation	21
4.2.2 Attitydundersökning	21
4.3 Utredningar	22
4.3.1 Ackreditering/Personcertifiering	22
4.3.2 Registrering av nyckelbiotoper vid avverkningsanmälan/ansökan	22
4.3.3 Kunskapsunderlag om nordväst Sverige	23
5 Det som inte blev gjort	25
5.1 Löpande uppföljning	25
5.2 Kontrollinventering	25
5.3 Utredning naturvårdande skötsel	26

5.4	Rådgivningsåtgärder	26
5.5	Övergripande kommunikationsstrategi	26
5.6	Hantering av nyckelbiotoper som inte skyddas vare sig frivilligt eller formellt	27
6	Enkät om samverkansprocessen	28
6.1	Syfte och metod	28
6.2	Resultat	28
6.2.1	Organisation och bemanning	29
6.2.2	Genomförande	29
6.2.3	Mål, resultat och effektivitet	33
6.2.4	Hur aktiviteter fungerat och viktiga erfarenheter	34
6.2.5	Viktiga erfarenheter	35
7	Diskussion	36
	Bilaga 1	41

Förord

Frågan om nyckelbiotoper har fått en central roll inom skogs- och miljöpolitiken. Inventeringen av nyckelbiotoper påbörjades i början av 1990-talet. Därefter har begreppet fått en vidgad funktion och roll. Detta har bland annat skett genom att Skogsstyrelsen har integrerat det i sin verksamhet, och på grund av de åtaganden som certifierade aktörer inom skogsbruket har gjort med koppling till begreppet.

I denna rapport redovisar vi resultat och erfarenheter från det införande projekt om nyckelbiotoper som Skogsstyrelsen påbörjade 2017 i samband med uppdraget om en landsomfattande inventering, samt från samverkansprocessen om nyckelbiotoper som pågick under 2017-2019.

Ett varmt tack till alla som medverkat i utvecklings- och samverkansarbetet om nyckelbiotoper för stora arbetsinsatser och värdefulla bidrag!

Luleå 2020-06-04

Herman Sundqvist
Generaldirektör, Skogsstyrelsen

Tove Thomasson
Projektledare, Skogsstyrelsen

Sammanfattning

Skogsstyrelsen bjöd in till en bred samverkansprocess om nyckelbiotoper med början i februari 2017. Efter det har en rad händelser och beslut under 2017 - 2019 påverkat processen för samverkan och utveckling av arbetet med nyckelbiotoper. Samverkansprocessen integrerades med det införande projekt om nyckelbiotoper som Skogsstyrelsen startade hösten 2017 efter att uppdraget om en landsomfattande inventering tagits upp i budgetpropositionen för 2018.

Deltagandet i samverkansprocessen har varierat över den tid som den pågått. Sedan sommaren 2018 har det varit ett brett deltagande från skogsbruk, ideell naturvård, forskning, certifieringsorganisation och myndigheter. Samverkansprocessen har främst bidragit med att identifiera utvecklingsbehov, samt bidragit och lämnat förslag till det utvecklingsarbete som genomförts inom införande projektet. De deltagande aktörerna i samverkansprocessen kan dock inte sägas ha ställt sig bakom de förslag som lagts fram eller resultaten av processen.

Inom införande projektet för nyckelbiotoper har det gjorts mycket utvecklingsarbete. Bland annat har projektet arbetat med:

- ett systematiskt arbetssätt för genomförande av en landsomfattande inventering,
- ett stöd för förberedelser och urval av inventeringsobjekt på distrikt, inklusive nyutvecklad webbkarta,
- ett digitalt fältstöd för insamling av data,
- en modell för och stöd till markägarkommunikation,
- en mall för hur den samlade bedömningen ska dokumenteras där det tydligare framgår vilka uppgifter som ligger till grund för bedömning, samt att bedömning utgår från definition och kalibrerad nivå,
- en attitydundersökning av markägares attityder till nyckelbiotoper,
- kunskapsunderlag om naturvärden och geografiska förhållanden i nordvästra Sverige,
- en utvecklad inventeringsmetod för nordvästra Sverige inklusive översyn av nivåläggning,
- analyser och utvärdering av inventeringsmetoden för nordvästra Sverige,
- en utredning om lämpligheten att personcertifiera nyckelbiotopsinventerare
- en rättslig utredning om nyckelbiotopsinventeringen i förhållande till förvaltningslagen,
- en utredning om registrering av nyckelbiotoper i samband med avverkningsanmälan.

Ett flertal ytterligare aktiviteter var planerade. När finansieringen av den landsomfattande nyckelbiotopsinventeringen utvecklades valde dock

Skogsstyrelsen att avvakta med delar av det planerade utvecklingsarbetet. Detta rör bland annat utveckling av en löpande uppföljning, en bred rådgivningsattsning samt utveckling och genomförande av en kontrollinventering.

Även om inte allt som var planerat har genomförts så finns det ändå viktiga resultat, insikter och lärdomar att lyfta fram.

Utvecklings- och samverkansarbetet bedöms sammantaget ha bidragit till ökad kunskap i sakfrågor inom arbetet med nyckelbiotoper och till insyn i och förståelse för de olika perspektiv som finns i frågan. Exempel på det är kunskapsunderlagen om skogliga och naturvårdsbiologiska frågor för nordvästra Sverige, undersökningen om skogsägares attityder till naturvård och nyckelbiotoper, samt arbetet med att utveckla kommunikationen med markägare i anslutning till nyckelbiotopsinventering.

Den utvecklade metoden för nyckelbiotopsinventering i nordvästra Sverige bedöms ha gett en god grund för att göra bedömningen av nyckelbiotoper mer objektiv. Den kan också bidra till ökad transparens och förutsägbarhet genom att bedömningskriterier har tydliggjorts. Principerna för den utvecklade metoden, med insamling av uppgifter på provytor och sammanställning av bedömningskriterier i checklistor, har bedömts vara lämpliga att använda för fler biotop typer och även utanför nordvästra Sverige.

När det gäller samverkansprocessen finns det också erfarenheter och slutsatser att dra, bland annat med stöd av den genomförda enkäten bland deltagarna. Några slutsatser redovisas nedan.

Nyckelbiotopsfrågan är som helhet mycket komplex, och kan delas in i en lång rad delfrågor som var och en behöver sin lösning samtidigt som helheten måste hänga ihop. Projektledningen bedömer att många av de utvecklingsområden som har identifierats, har varit möjliga och lämpliga att arbeta med genom en integrerad utveckling och samverkan ungefär på det sätt som skett. Det gäller exempelvis frågor om inventeringsmetoder, uppföljning och kvalitetsaspekter samt kommunikation med markägare.

Andra aspekter har varit svårare att hantera. Över tid har nyckelbiotopsfrågan utvecklats till en form av värdekonflikt. Å ena sidan finns intressenter som anser att hanteringen av nyckelbiotoper är helt avgörande för bevarandet av den biologiska mångfalden i skogen. Å andra sidan finns intressenter som anser att nyckelbiotopsinventering strider mot den grundlagsskyddade äganderätten. Dessa båda perspektiv är inte förenliga, samtidigt som frågorna är mycket viktiga för båda sidor. De insatser som har gjorts för att uppnå ökad samsyn har inte lyckats lösa upp motsättningarna.

En lärdom av samverkansprocessen är att det är viktigt att tydliggöra förutsättningar, möjligheter och befogenheter för olika aktörer i denna typ av samverkans- och utvecklingsarbete. I detta ingår att ha en gemensam bild av vilka frågor som processen har rådighet över och som kan hanteras av aktörerna inom samverkansprocessen, och vilka frågor som bör hanteras av andra aktörer eller på andra sätt.

1 Inledning

Skogsstyrelsen påbörjade under 2016 ett projekt för att utveckla arbetet med nyckelbiotoper och att få ökad samsyn inom skogssektorn (myndigheter, skogsnäring, ideella organisationer och forskning) om olika aktörers arbete i frågan och om nuläget i skogen för nyckelbiotoper.

En nulägesbeskrivning för arbetet med nyckelbiotoper togs fram. En utförlig beskrivning av nyckelbiotopsbegreppet och dess bakgrund, användning och hur olika intressenter finns i rapporten *Nulägesbeskrivning om nyckelbiotoper*¹.

Rapporten avslutas med följande stycke:

”Det finns behov av en fortsatt samverkansprocess i frågan om nyckelbiotoper. Utgångspunkten för en sådan process bör tas i denna nulägesbeskrivning med inriktningen att utveckla arbetssätt och skapa samsyn om hur det bör gå till. Arbetet bör ske i bred samverkan mellan myndigheter, skogsbruk, ideella organisationer, forskning och certifieringsorganisationer.”

Skogsstyrelsen bjöd in till en bred samverkansprocess om nyckelbiotoper med början i februari 2017.

Efter det har en rad händelser och beslut under 2017-2019 påverkat processen för samverkan och utveckling av arbetet med nyckelbiotoper. Här redovisas detta kortfattat eftersom det har förändrat förutsättningarna för såväl samverkansprocessen, som för det införandeprojekt som Skogsstyrelsen startade hösten 2017 efter att uppdraget om en landsomfattande inventering fanns med i budgetpropositionen.

- Skogsstyrelsen beslutade om paus för identifiering och registrering av nyckelbiotoper i nordvästra Sverige. (mars 2017)
- Skogsstyrelsen beslutade att till utgången av 2017 ta fram en utvecklad metod för nyckelbiotopsinventering i nordvästra Sverige. (april 2017)
- Regeringen presenterade i budgetpropositionen för 2018² en satsning på en 10-årig landsomfattande inventering av nyckelbiotoper som Skogsstyrelsen skulle genomföra. (september 2017)
- Riksdagen beslutade om ett tillkännagivande om nyckelbiotopsinventering som Miljö- och jordbruksutskottet³ behandlat. Där skrevs bland annat att det bör säkerställas att inventeringen av nyckelbiotoper är rättssäker och effektiv samt att klassificeringen tar hänsyn till de lokala och regionala förutsättningarna. (april 2018)

¹ Wester, J. & Engström, A. Nulägesbeskrivning om nyckelbiotoper. Rapport 7/2016. Skogsstyrelsen.

² Proposition 2017/18:1. Utgiftsområde 23, sidan 59.

³ Miljö- och jordbruksutskottet betänkande 2017/18: MJU17. Skogspolitik.

- Regeringen beslutade ge Skogsstyrelsen i uppdrag att genomföra en landsomfattande nyckelbiotopsinventering⁴ enligt budgetpropositionen för 2018. I uppdraget skrev regeringen bland annat att ska Skogsstyrelsen säkerställa att inventeringen och registreringen av nyckelbiotoper är rättssäker och effektiv samt att den metod som Skogsstyrelsen har utvecklat för nordvästra Sverige kommer hänsyn att tas till de lokala och regionala förutsättningarna. (maj 2018)
- Regeringens budgetproposition för 2019 där finansieringen för nyckelbiotopsinventeringen fanns med fick inte stöd i riksdagen. Enligt riksdagens beslut om budget för 2019 avvecklas satsningen på inventering av nyckelbiotoper⁵. (december 2018)
- Regeringen beslutade att avveckla den utökade nyckelbiotopsinventeringen⁶ som Skogsstyrelsen ett drygt år tidigare hade fått i uppdrag att genomföra (juni 2019). Uppdraget ska slutredovisas i juni 2020.
- Regeringen beslutade om kommittédirektiv för utredningen ”Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och naturvård i skogen”⁷. Utredningen är bred och berör bland annat frågan om nyckelbiotoper. Utredaren ska bland annat analysera de äganderättsliga konsekvenserna av att nyckelbiotoper registreras och statens roll i arbetet med nyckelbiotoper, samt vilka kunskapsunderlag om naturvärden i skogen som behövs. (juli 2019)

Sammantaget har händelseutvecklingen medfört att förutsättningar och inriktning på arbetet har förändrats i mycket stor utsträckning vid ett flertal gånger sedan processen påbörjades.

Läsanvisning

I kapitel 2 redovisas *Samverkansprocessen om nyckelbiotoper*, från starten 2017 till slutförandet 2019. När Skogsstyrelsen fick i uppdrag att genomföra en landsomfattande inventering av nyckelbiotoper startade *Införandeprojektet om nyckelbiotoper*, vilket beskrivs i kapitel 3. Samverkansprocessen integrerades som del av införandeprojektet när detta startade.

I kapitel 4 och 5 redovisas de planerade utvecklingsaktiviteter som genomfördes respektive inte genomfördes inom införandeprojektet.

För att ta tillvara erfarenheterna från samverkansprocessen, lära av den och utveckla arbetssätten genomfördes en enkät bland deltagarna vilken redovisas i kapitel 6. I kapitel 7 diskuteras resultaten av projektet samt erfarenheter av utvecklingsarbetet och samverkansprocessen.

⁴ Regeringsbeslut N2018/N03141/SK. Uppdrag att genomföra en landsomfattande inventering av nyckelbiotoper. 2018-05-17.

⁵ Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2018/19: MJU2 angående utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

⁶ Uppdrag att avveckla den utökade nyckelbiotopsinventeringen. Regeringsbeslut N2019/02259/SMF.

⁷ Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och naturvård i skogen. Kommittédirektiv 2019:46.

2 Samverkansprocessen

Samverkansprocessen om nyckelbiotoper påbörjades i februari 2017. Sedan dess har förutsättningarna förändrats successivt, vilket har beskrivits i det inledande avsnittet. Samverkansprocessen kan delas in två faser. Den första fasen pågick från starten och fram till halvårsskiftet 2018. Den andra fasen pågick från sensommaren 2018 fram till slutförandet av processen hösten 2019.

Samverkansprocessen har även följts genom följeforskning ⁸.

2.1 Syfte och mål

Målet som sattes upp vid starten av samverkansprocessen var att:

Projektet ska utveckla arbetssätten med nyckelbiotoper och kompletterande arbetssätt för att få ändamålsenliga kunskapsunderlag om skogsområden med mycket stor betydelse för skogens flora och fauna. Genom att göra detta i samverkan med skogssektorn ska projektet genomföra åtgärder för att få en ökad samsyn om och acceptans för dessa kunskapsunderlag. Projektet ska därigenom bidra till avvägningar mellan produktions- och miljömål, effektiv naturvård och tydligare planeringsförutsättningar för skogsbruk.

Efter att regeringen beslutat ge Skogsstyrelsen i uppdrag att genomföra en landsomfattande nyckelbiotopsinventering 2018 formulerades målsättningen för den andra fasen om till:

Samverkansprocessen ska bidra till att utveckla nyckelbiotopsinventeringen:

- *för att den ska vara rättssäker och ha hög kvalitet,*
- *för att ge kunskapsunderlag som samtliga intressenter har förtroende för,*

så att skogsägare accepterar arbetssättet och har förståelse för behovet av och motivation för att bevara nyckelbiotoperna.

Den andra målsättningen knyter därmed tydligt an till Skogsstyrelsens uppdrag om att genomföra en landsomfattande nyckelbiotopsinventering.

2.2 Förhållningssätt vid möten och i processen

I samverkansprocessen har olika typer av möten varit en viktig del av arbetet. De har genomförts med en blandning av fysiska möten i större grupper, Skype-möten i både små och stora grupper samt exkursioner.

Inledningsvis togs följande förhållningssätt fram inom samverkansprocessen:

- Alla blir lyssnade på och respekterade för sina synpunkter
- Vi behöver inte nå konsensus men det är bra om vi förstår varandras argument

⁸ Bjärstig, T., Sandström, C., Sjögren, J., Soneson, J., & Nordin, A. (2019). A struggling collaborative process— revisiting the woodland key habitat concept in Swedish forests. *Scandinavian Journal of Forest Research*, 34(8), 699-708.

- Minnesanteckningar anonyma
- Vi återger inte vem som sagt vad, men kan prata om vad som sagts
- Utgå från att allt material Skogsstyrelsen tar fram eller får in är offentlig handling
- Processen ska göra skillnad och leda till resultat

Målsättningarna för processen har knutit an till mjuka värden som ökad samsyn, förtroende, förståelse, acceptans och motivation. Med den typen av formuleringar har det varit svårt eller omöjligt att avgöra om målen kommer att uppnås eller om de förslag och åtgärder som tagits fram är bra och tillräckliga. Ofta har det funnits motstående uppfattningar om det senare.

Att nå konsensus i frågor som rör nyckelbiotoper är många gånger inte möjligt. När underlag och förslag har tagits fram inom processen har det ytterst varit Skogsstyrelsen som avgjort när underlag och förslag varit tillräckligt bra och tillräckligt förankrade för att kunna gå vidare. Ett sådant pragmatiskt förhållningssätt har bedömts vara nödvändigt.

Detta medför också att aktörerna i samverkansprocessen inte kan sägas ha ställt sig bakom de förslag som lagts fram eller resultaten av processen.

2.3 Genomförande av första fasen

Med den första fasen avses här perioden februari 2017 till juni 2018.

2.3.1 Medverkande

Inledningsvis deltog företrädare för skogsbruket, ideell naturvård, certifiering, forskning och myndigheter. Till följd av Skogsstyrelsens paus för identifiering och registrering av nyckelbiotoper i nordvästra Sverige valde de ideella naturvårdsorganisationerna och forskarna att inte längre delta i processen.

De företag/organisationer som hade företrädare med i processen därefter var; Sveaskog, SCA, Stora Enso, Bergvik, Holmen, Fastighetsverket, LRF/Skogsägarna, Södra, Mellanskog, Norrskog, Norra, Sveriges Allmänningsskogars förbund, PEFC, Naturvårdsverket, länsstyrelserna i Kronoberg, Dalarna och Västerbotten samt Karl Hedin AB som medverkade fram till januari 2018.

2.3.2 Arbetssätt och organisation

Första fasen av samverkansprocessen genomfördes med en större samverkansgrupp, fem mindre arbetsgrupper samt en processgrupp.

Samverkansgruppens roll var att:

- Forma arbetssätt och uppläggning av processen
- Identifiera viktiga utvecklingsområden
- Ge förslag till åtgärder som olika parter kan genomföra
- Kommunicera med olika intressenter för att förankra arbetssätt och genomförande
- Medverka till att samordna och följa upp genomförandet av åtgärder och att utvärdera dem

Fem mindre arbetsgrupper har fördjupat arbetet med olika utvecklingsområden som identifierades inledningsvis:

- Kompetensfrågor
- Kommunikation
- Fortsatt identifiering av nyckelbiotoper
- Nordvästra Sverige
- Bevarande och naturvårdande skötsel

Arbetsgrupperna tog fram förslag och underlag i ett antal PM som har redovisats i samverkansgruppen.

Processgruppen har stämt av uppläggning och inriktning på själva samverkansprocessen på övergripande nivå.

2.3.3 Vad gjordes?

Förslag till utvecklingsåtgärder och underlag togs fram inom en rad områden, men med hänsyn till det som står i avsnitt 2.2 kan det inte sägas att samverkansgruppen ställt sig bakom dem:

- Metodutveckling inom nyckelbiotopsinventering
- Löpande uppföljning och kvalitetssäkring av inventering av nyckelbiotoper
- Utvecklad metod för nyckelbiotopsinventering i nordvästra Sverige
- Plan för utveckling, test och utvärdering av metoden för nyckelbiotopsinventering i nordvästra Sverige
- Markägarkommunikation vid nyckelbiotopsinventering
- Kommunikation kring nyckelbiotoper vid externt ifrågasättande
- Utredning Nyckelbiotop – myndighetsbeslut eller inventeringsresultat

Dessa underlag och förslag sammanställdes även i ett förslag till ramverk med avsikten att grundläggande förutsättningar för fortsatt inventering av nyckelbiotoper skulle klargöras. I förslaget till ramverk beskrevs även syfte, roller och ansvar för olika aktörer och inriktning för inventeringen. Förslagen till utvecklingsåtgärder redovisades i ramverket oftast i formen ”.. Skogsstyrelsen bör utveckla..”.

Avsikten var att de utvecklingsåtgärder som identifierades skulle kunna ligga till grund för beslut om åtgärder för olika aktörer.

När regeringen gav Skogsstyrelsen uppdraget om nyckelbiotopsinventering förändrades förutsättningarna. Skogsstyrelsen startade då ”*Införandeprojekt för nyckelbiotoper*” som beskrivs i kommande avsnitt 3.

Det utvecklingsarbete som hade påbörjats inom samverkansprocessen knöts då till införandeprojektet. Detta gäller bland annat den utvecklade metoden för nyckelbiotopsinventering i nordvästra Sverige. Exempel på andra områden där

arbetet hade kommit igång var markägarkommunikation, GIS-analyser och fältstöd, revidering av handboken samt vissa utredningar. En sammanfattning av de insatser som samverkansprocessen arbetat med visas i avsnitt 2.4.3.

De förslag till utvecklingsåtgärder och det samlade ramverket som tagits fram utgjorde tillsammans med själva regeringsuppdraget en viktig grund för Skogsstyrelsen när uppdragsspecifikationen för införandeprojektet togs fram. Där stakades riktning ut för det kommande utvecklings- och genomförandearbetet.

2.4 Genomförande av andra fasen

Med den andra fasen avses här perioden augusti 2018 till november 2019.

2.4.1 Medverkande

Efter att regeringen i maj 2018 beslutat att ge Skogsstyrelsen i uppdrag att genomföra en landsomfattande inventering av nyckelbiotoper inbjöds ideella naturvårdsorganisationer och forskare att medverka i processen igen.

Från augusti 2018 medverkade företrädare för följande organisationer i processen; Sveaskog, SCA, Stora Enso, Bergvik, Holmen, Fastighetsverket, LRF/Skogsägarna, Södra, Mellanskog, Norrskog, Norra, Svenska kyrkan, PEFC, Sveriges Allmänningsskogars förbund, Allmänningsförbundet i Västerbotten, Naturvårdsverket, länsstyrelserna i Kronoberg och Dalarna, Naturskyddsföreningen, WWF Världsnaturfonden, SOF Birdlife, Spillkråkan, SLU, Artdatabanken och Skogforsk.

2.4.2 Arbetsätt och organisation

Samverkansprocessen gick in i en fas som främst handlade om att bidra och lämna förslag till utvecklingsarbetet som genomfördes inom införandeprojektet. Förslag till åtgärder som olika aktörer kan genomföra i arbetet med nyckelbiotoper har också lämnats.

Det arbete som skett i införandeprojektet har redovisats samlat och mer övergripande i hela samverkansgruppen. Den gruppen har då haft möjlighet att lämna synpunkter och förslag fortlöpande. De mindre arbetsgrupperna har haft möjlighet att fördjupa sig och arbeta mer i detalj med de olika delarna.

Följande mindre arbetsgrupper har funnits från hösten 2018:

- Processgruppen
- Inventeringsgruppen
- Nordvästra Sverige-gruppen
- Kommunikationsgruppen

2.4.3 Vad gjordes?

2.4.3.1 Omtag i processen

När samverkansgruppen utökades igen tog vi ett omtag på målsättning (se avsnitt 2.1) för processen och diskuterade förväntningar på vad processen skulle kännetecknas av och vad den skulle leda till. Detta ledde fram till att vi främst

skulle arbeta för ökad samsyn, mer kunskap och klarlagda förutsättningar samt med metodfrågor.

2.4.3.2 Gemensam bild av uppdraget

För att få en gemensam bild av regeringsuppdraget diskuterades nyckelbegrepp och innebörden av dem i detta sammanhanget uttolkades. Exempel på sådana begrepp är:

- Ändamålsenligt kunskapsunderlag
- Hög kvalitet
- Rättssäkerhet
- Effektiv inventering
- Transparens, förutsägbarhet och objektivitet
- Acceptans
- Hänsyn till lokala och regionala förutsättningar

Vid möte med samverkansgruppen hade vi gruppvisa diskussioner om begreppen, och därefter fick deltagarna lämna synpunkter skriftligt på tolkningen av begreppen. Dessa sammanställdes och redovisades i ett samlat dokument med förslag till tolkning baserat på processen.

2.4.3.3 Följa och bidra till utvecklingsarbetet

Det utvecklingsarbete som genomförts inom införandeprojektet har fortlöpande redovisats för samverkansgruppen och berörda arbetsgrupper inom processen. Synpunkter, inspel och förslag har lämnats av såväl hela samverkansgruppen som i de arbetsgrupper som behandlat frågorna. Vissa av insatserna påbörjades i fas 1, men visas här samlat för att undvika upprepning.

Utvecklingsarbetet inom främst följande områden har behandlats i samverkansprocessen, hänvisning görs till avsnitt där åtgärden beskrivs närmare:

- Förberedelser för den landsomfattande inventeringen, se avsnitt 4.1.1.
- Utveckling av metoder vid den systematiska inventeringen, se avsnitt 4.1.2.
- Fortsatt arbete med den utvecklade metoden för nordvästra Sverige. I detta ingår upplägg och utvärdering av inventeringarna 2018 samt förändringar av den utvecklade metoden, se avsnitt 4.1.3 samt 4.3.3.
- Uttolkningen av nyckelbiotopsdefinitionen och tillämpningen av nyckelbiotopsbegreppet i nordvästra Sverige med hänsyn till lokala och regionala förutsättningar, se avsnitt 4.1.3 samt 4.3.3.
- Utveckling av kommunikationen med berörda skogsägare inför och efter genomförd inventering, se avsnitt 4.2.1.
- Uppföljning av skogsägares attityder till och syn på Skogsstyrelsens arbete med nyckelbiotoper, se avsnitt 4.2.2.

- Utredning av förutsättningarna för ackreditering och/eller personcertifiering av nyckelbiotopsinventerare, se avsnitt 4.3.1.
- Utredning av om registrering av nyckelbiotoper ska ske i samband med fältbesök vid avverkningsanmälan eller annan verksamhet, se avsnitt 4.3.2.

Processgruppen hade i uppdrag att göra en utredning i fråga om hur nyckelbiotoper som varken prioriteras för formellt skydd enligt den nationella strategin eller avsätts frivilligt kan hanteras efter registrering. Detta arbete påbörjades, men fick avslutas i förtid i januari 2019, se avsnitt 5.6.

Inom samverkansprocessen identifierades ytterligare utvecklingsområden där insatser planerades inom införandeprojektet, men som inte kunde genomföras på grund av att den landsomfattande inventeringen avvecklades. Detta gäller bland annat löpande uppföljning, kontrollinventering och utredning om naturvårdande skötsel, se avsnitt 5.1, 5.2 och 5.3.

3 Införandeprojektet

Införandeprojekt Nyckelbiotoper påbörjades i oktober 2017 efter det att regeringen, i budgetpropositionen, hade presenterat satsningen på en 10-årig landsomfattande inventering av nyckelbiotoper. Även införandeprojektet kan delas in i olika perioder. Den första perioden, som kännetecknades av förberedelser utan att egentligen känna till innehållet i uppdraget, pågick från starten och fram till dess att Skogsstyrelsen fick regeringsuppdraget i maj 2018. Därefter kom en period då projektet arbetade för att genomföra regeringsuppdraget (maj 2018- dec 2018). Efter budgetbeskedet om att den nyckelbiotopsinventeringen skulle avbrytas så gick projektet in i den tredje perioden där arbetet gick ut på att slutföra vissa delar av det ursprungliga projektet.

3.1.1 Syfte och mål

Syfte och mål har förändrats under projekttiden.

Projektets effektmål, under perioden då Skogsstyrelsen hade ett regeringsuppdrag, var att projektet skulle skapa förutsättningar för:

- att säkerställa att inventeringen och registreringen av nyckelbiotoper är rättssäker och effektiv,
- att skogsägare accepterar arbetssättet samt har förståelse för behovet av och motivation för att bevara nyckelbiotoperna,
- att genomföra nyckelbiotopsinventeringen 2018-2027 med hög kvalitet, samt erbjuda möjligheter för områdesskydd på nyckelbiotopsrika brukningsenheter.

Projektmålen under samma period var:

- att förbereda en landsomfattande nyckelbiotopsinventering,
- att fullfölja arbetet med en utvecklad metod för nordvästra Sverige,
- att tydliggöra Skogsstyrelsens samlade kommunikation kring nyckelbiotoper,
- att samverka med skogssektorn och övriga relevanta organisationer,
- att genomföra övrigt utvecklingsarbete för ökad acceptans, förståelse och motivation att bevara nyckelbiotoperna,
- att koppla samman nyckelbiotopsarbetet med övriga kärnprocesser,
- att genomföra den första årliga redovisningen till regeringen,
- att föreslå organisation för genomförande av regeringsuppdraget.

Efter regeringens tillbakadragande av regeringsuppdraget beslöt Skogsstyrelsen att slutföra arbete med uppdatering av handbok, inklusive en utvecklad metod för nordvästra Sverige, samt utredning om registrering av nyckelbiotoper i samband med avverkningsanmälan/-ansökan.

3.1.2 Genomförande

Utvecklingsarbetet skedde inom införandeprojektets projektgrupp och tematiska arbetsgrupper, och byggde till stor del på förslag till utvecklingsområden som tagits fram inom samverkansprocessen. Projektgruppen samordnade detta arbete, satte tidsramar, analyserade förslag och planer som beredning inför beslut. Projektgruppen ansvarade för kommunikation och delaktighet mellan arbetsgrupper, processer och linjen.

Samverkansprocessen om nyckelbiotoper integrerades som en del av införandeprojektet.

3.1.3 Redovisning av regeringsuppdrag

Skogsstyrelsen levererade i mars 2018 en delredovisning⁹ av uppdraget att genomföra en landsomfattande inventering av nyckelbiotoper. Där redovisades resultatet av den landsomfattande nyckelbiotopsinventering som genomfördes under 2018, den areella omfattningen av nya registrerade nyckelbiotoper under året, formellt skydd av dessa, samt hur mycket nyckelbiotoper på nyckelbiotopsrika brukningsenheter som har fått formellt skydd.

- I Skogsstyrelsens databas finns 67 226 aktiva nyckelbiotoper med en areal på 234 333 hektar, som inventerats till och med år 2018.
- Som ett resultat av den landsomfattande nyckelbiotopsinventeringen 2018 registrerades 305 nyckelbiotoper om 5 946 ha.
- I samband med andra verksamheter 2018 registrerades 881 nyckelbiotoper om 4 157 ha.
- Totalt har 321 hektar nyckelbiotoper, vilka registrerats under 2018, också skyddats formellt under 2018.
- Under 2018 har 2 597 hektar nyckelbiotoper på nyckelbiotopsrika brukningsenheter på småskogsbrukets innehav skyddats formellt. Ungefär lika stor areal nyckelbiotoper har skyddats genom att naturreservat inrättats av länsstyrelserna som att biotopskyddsområde beslutats av Skogsstyrelsen.
- Knappt 370 hektar nyckelbiotop på nyckelbiotopsrika brukningsenheter har formellt skyddats genom att Skogsstyrelsen ingått ett naturvårdsavtal med markägaren.

⁹ Delredovisning regeringsuppdrag om att genomföra en landsomfattande inventering av nyckelbiotoper. 2019-03-28. Dnr 2018/3089. Skogsstyrelsen.

4 Det som blev gjort

4.1 Metodutveckling

Inom införandeprojektet för nyckelbiotoper har det gjorts mycket utvecklingsarbete kopplat till genomförandet av en landsomfattande nyckelbiotopsinventering, men även ren metodutveckling av både den ordinarie metoden och en utvecklad metod för nordvästra Sverige.

4.1.1 Förberedelser för en landsomfattande inventering

Som en del i förberedelserna för en landsomfattande inventering har införandeprojektet tagit fram och utvecklat:

- ett systematiskt arbetssätt för genomförande av en landsomfattande inventering,
- ett stöd för förberedelser och urval av inventeringsobjekt på distrikt, inklusive nyutvecklad webbkarta,
- ett digitalt fältstöd för insamling av data.

Därutöver har införandeprojektet föreslagit en organisation för genomförande och inrättat så kallade nätverk för nyckelbiotopsinventering.

Inom projektet beslutades att vissa utvecklingsinsatser skulle vara genomförda innan fältinventeringen påbörjades. Detta gällde markägarkommunikation, metodutveckling och tekniskt stöd samt utredning av inventeringsuppdraget i förhållande till nya förvaltningslagen.

4.1.1.1 Ett systematiskt arbetssätt

I handbok för nyckelbiotopsinventering¹⁰ framgår hur det systematiska arbetssättet ska utföras. Instruktionen beskriver de verktyg och arbetssätt som finns för att förarbetet ska resultera i så effektivt fältarbete som möjligt.

Skogsstyrelsen ska, vid genomförandet av en landsomfattande inventering, tillämpa ett systematiskt arbetssätt vid kartläggning av nyckelbiotoper. Landet har delats in i rutor (5x5km) som granskas vid skrivbordet. Inom varje ruta ritar inventeraren/kartläsaren in de områden som ska besökas i fält. Efter fältinventering kommer utfallet att analyseras för att ständigt förbättra granskningen. Ett noggrant och systematiskt förarbete är viktigt ur flera synpunkter, bland annat för att:

- Skogsstyrelsen kan se vilka områden som har granskats vid skrivbordet för att säkerställa att all skogsmark granskas under den tiden inventeringen pågår.
- Skogsstyrelsen sparar de områden som har inventerats i fält (oavsett utfallet) för att säkerställa att inga områden besöks flera gånger.
- Skogsstyrelsen har möjlighet att informera markägare inom ett visst område, inför fältinventering.

¹⁰ Handbok Nyckelbiotopsinventering. Skogsstyrelsen 2019.

- Ett systematiskt letande effektiviserar arbetet.
- Förarbetet ger underlag till löpande uppföljning av verksamheten, vilket leder till återkopplingar som höjer kvalitén i inventeringen.

4.1.1.2 *Webbkarta*

Programmet som har utvecklats för förarbetet heter NBI_2018 och är en webbkarta i ArcGIS som kan användas i Skogsstyrelsens interna system.

Webbkartan innehåller alla tillgängliga skikt som kan vara till nytta för att identifiera områden som har potential att hysa höga naturvärden (kallas härefter inventeringsobjekt). Webbkartan kommer att vara levande och uppdateras allteftersom Skogsstyrelsen får tillgång till nytt kartmaterial och utvecklar metoder och analyser för att få bättre träffsäkerhet.

I webbkartan finns ett rutnät som utgör ett underlag för granskningen vid skrivbordet. Landet har delats upp i rutor 5x5km som följer de gamla ekonomiska kartbladen. Varje ruta granskas av en inventerare på Skogsstyrelsen och granskningsstatus fylls i.

Inventeraren ritar in inventeringsobjekt i webbkartan, och registrerar uppgifter för varje objekt.

När distrikten har planerat att inventera inom ett område, görs ett urval av inventeringsobjekt, till exempel inom en viss församling, kommun eller geografiskt område. Det urval som ska inventeras i fält kan sedan skickas till fältstödet för nyckelbiotopsinventering.

4.1.1.3 *Fältstöd*

Fältstödet består av en karta där inventeringsobjektet, och bakgrundskartor med mera, syns och kan redigeras, samt ett registreringsformulär över alla uppgifter som samlas in i fält inom nyckelbiotopsinventering. Fältstöden skapades med ESRI:s standardprodukter ArcGIS Collector och Survey123. Uppgifter som samlas in i fält med de digitala fältstöden kan synkroniseras till webbkartan respektive nyckelbiotopsdatabasen i Navet.

4.1.1.4 *Organisation för genomförande av en landsomfattande inventering*

Förslaget till organisation för genomförande av en landsomfattande inventering bestod av:

- Inventeringsledare som samordnade arbete med stöd av olika specialister (inom naturvård och statistik bland annat).
- Regionala nätverk för nyckelbiotopsinventering, som bestod av inventeringsledare, representant från varje distrikt, naturvårdsspecialister och representant från regionledning. Här förmedlades information mellan inventeringsledare och distrikt.
- Inventerare på distrikt, som genomför själva inventeringen.

4.1.1.5 Utbildningar

Under 2018 genomfördes omfattande utbildningsinsatser för Skogsstyrelsens personal. 60 personer deltog på grundkurser, drygt 30 personer utbildades i den utvecklade metoden för nordvästra Sverige, 75 deltog på signalartskurser och 150 personer deltog på nyckelbiotopskalibreringar. De flesta inventerare deltog också vid genomgångar av de nya teknikstöden. Dessutom hölls en uppstartskonferens med 90 deltagare. Vidare hade ett antal medarbetare roll som mentor och kunde stödja sina kollegor direkt i fält.

4.1.2 Inventeringsmetoden allmänt

Utöver förberedelser för en landsomfattande nyckelbiotopsinventering gjordes en del andra förbättringar i arbetet med nyckelbiotoper. Dessa förändringar samlades i en uppdatering av handbok för nyckelbiotopsinventering¹¹ som publicerades sommaren 2019.

Där finns bland annat en beskrivning av hur den samlade bedömningen ska dokumenteras. Det framgår tydligare än tidigare vilka uppgifter som ligger till grund för bedömning, samt att bedömning utgår från definition och kalibrerad nivå. Det finns även en mall för denna beskrivning.

Definition och tillämpningen av begreppet objekt med naturvärden har förtydligats.

Två nya biotyper (Lövrisk barrskog samt Ädellövskog) har tillförts.

4.1.3 Utvecklad metod för nordvästra Sverige

Enligt projektplanen för införandeprojektet skulle arbetet fullföljas med den utvecklade metod för nyckelbiotopsinventering nordvästra Sverige. I detta ingick att ta fram förslag till reviderad instruktion samt uttolkning av definition och tillämpning av nyckelbiotopsbegreppet i nordvästra Sverige.

Det utvecklades även ett särskilt fältstöd för den utvecklade metoden för nordvästra Sverige.

Arbetet har redovisats i rapporten Utvecklad metod för nyckelbiotopsinventering i nordvästra Sverige¹² och instruktionen har förts in i Skogsstyrelsens handbok för nyckelbiotopsinventering¹³ som uppdaterats.

¹¹ Handbok Nyckelbiotopsinventering. Skogsstyrelsen 2019.

¹² Wester, J. m fl Utveckling av metod för nyckelbiotopsinventering i nordvästra Sverige. Rapport 2019/12. Skogsstyrelsen.

¹³ Handbok Nyckelbiotopsinventering. Skogsstyrelsen 2019.

4.2 Kommunikation

4.2.1 Markägarkommunikation

I linje med projektplanen har arbetssätten för intern och extern kommunikation om nyckelbiotoper utvecklats.

Frågan om utvecklad kommunikation med berörda markägare identifierades som ett förbättringsområde i ett tidigt skede av samverkansprocessen.

En arbetsgrupp inom Skogsstyrelsen har arbetat med att utveckla kommunikation i nära samarbete med kommunikationsgruppen inom samverkansprocessen.

En PM för den samlade markägarkommunikation¹⁴ har tagits fram där insatserna i de olika stegen beskrivs:

- Kommunikation inför inventering
- Kommunikation då vi inte hittar nyckelbiotop
- Första kommunikation vid hittad nyckelbiotop
- Brev om registrerad nyckelbiotop

Brevmallar har tagits fram för olika utfall av inventeringen. Då beskrivs alternativen:

- Helt ny nyckelbiotop/objekt med naturvärde har identifierats
- Ingen ny bedömning av de uppgifter som fanns sedan tidigare
- Avregistrering - nyckelbiotop bedöms inte uppfylla kraven

Dessa mallar lades in i Navet så att all dokumentation kopplad till en nyckelbiotop finns samlad under registreringen.

Ett nytt informationsblad¹⁵ har också tagits fram för mer generell information om nyckelbiotoper. Detta kan bland annat skickas med som bilaga till brev vid den första kommunikationen med berörd markägare.

4.2.2 Attitydundersökning

I uppdraget att genomföra en landsomfattande inventering av nyckelbiotoper betonade regeringen vikten av att skogsägare accepterar arbetssättet samt har förståelse för behovet av och motivation för att bevara nyckelbiotoperna. Som ett led i att kunna följa eventuell utveckling av acceptansen för arbetet beslutade Skogsstyrelsen att göra en beskrivning och en analys av nuläget i frågan om attityder till nyckelbiotoper¹⁶.

¹⁴ PM markägarkommunikation vid nyckelbiotopsinventering. 2018-09-27. Skogsstyrelsen

¹⁵ Nyckelbiotoper – en bit av vår mest värdefulla natur. Skogsstyrelsen. 2018.

¹⁶ Eriksson, A. & Högvall Nordin, M. 2019. Attityder till nyckelbiotoper
Nulägesbeskrivning 2018. Skogsstyrelsen Rapport 2019/19.

Skogsstyrelsen drar i den nulägesbeskrivningen fyra slutsatser.

- Gruppen enskilda skogsägare är heterogen och kan inte självklart beskrivas utifrån mål och agerande med skogsägandet. Deras attityder är ofta ett resultat av värderingar som påverkas av hela det omgivande samhället.
- De enskilda markägarna tycker i hög utsträckning att både ekonomi och naturvård är lika viktiga aspekter för skogsägandet. Det är i första hand inre drivkrafter som motiverar naturvårdsarbetet. Acceptansen för Skogsstyrelsens arbetsätt med nyckelbiotoper är splittrad bland skogsägarna.
- Huvuddelen av skogsägarna tycks ha viss förståelse för och motivation till bevarande av sina nyckelbiotoper. Hur bevarandet ska genomföras verkar det finns olika och delvis motstridiga uppfattningar om.
- Det finns generellt en mer positiv attityd till naturvårdsfrågor än till nyckelbiotoper som specifikt verktyg. Denna skillnad innebär också en potential för ett utvecklat arbete framöver.

4.3 Utredningar

4.3.1 Ackreditering/Personcertifiering

Enligt projektplanen för införandeprojektet skulle en utredning göras om förutsättningar för ackreditering och/eller personcertifiering av nyckelbiotopsinventerare. Utredningen har genomförts och redovisats i en PM.¹⁷

Slutsatsen är att Skogsstyrelsen bör utveckla de egna rutinerna för kvalitetssäkring av kompetens samt utveckla metoder för kompetensprövning i stället för att gå in för personcertifiering.

4.3.2 Registrering av nyckelbiotoper vid avverkningsanmälan/ansökan

Skogsstyrelsen beslutade våren 2018 att genomföra en utredning om registrering av nyckelbiotoper ska ske i samband med fältbesök vid avverkningsanmälan/ansökan. Det bestämdes att utredningen skulle genomföras inom ramen för pågående utvecklings- och samverkansarbete om nyckelbiotoper.

Utredningen har genomförts i fyra olika delar, som belyser frågan ur olika synvinklar:

- en rättslig utredning av nyckelbiotopers juridiska status, där bland annat frågan om hur inventering och registrering av nyckelbiotoper förhåller sig till förvaltningslagen utreds,
- en beskrivning av tillämpningen i praktiken när det gäller nyckelbiotoper i samband med avverkningsärenden. Där beskrivs omfattning av registreringen, hur det förhåller sig under olika delar av året och hur ofta områdesskydd aktualiseras i anslutning till inlämnade avverkningsanmälningar eller tillståndsansökningar,

¹⁷ Engström 2019. Utredning av förutsättningar för ackreditering av certifieringsorgan och personcertifiering av nyckelbiotopsinventerare

- en utredning som, utifrån ett strikt tillsynsperspektiv, har tittat på frågan om registrering av nyckelbiotoper inom ramen för handläggning och tillsyn av avverkningsärenden och andra lagärenden. Utredningen har också lämnat ett förslag på hur en bedömning av höga naturvärden vid handläggning av tillståndsärenden i fjällnära skog kan göras,
- en policyutredning som belyser olika perspektiv och frågor som rör identifiering och registrering av nyckelbiotoper som en följd av inkommen avverkningsanmälan/ansökan, med utgångspunkt i skogs- och miljöpolitiken, samt i Skogsstyrelsens uppdrag.

Slutsatser och analyser från de olika delarna utgör grunden för en syntesrapport, där slutsatserna från de olika underlagsutredningarna vägs samman.

De fyra underlagsrapporterna och syntesrapporterna redovisas samlat i en rapport¹⁸. Skogsstyrelsens styrelse har i december 2019 beslutat att generaldirektören ges i uppdrag att ta fram ett utvecklat arbetssätt för en allsidig utredning vid handläggning av avverkningsanmälningar/ansökningar så att Skogsstyrelsen kan upphöra med att registrera nyckelbiotoper i samband med inkommen avverkningsanmälan/ansökan senast den 31/12 2020.

4.3.3 Kunskapsunderlag om nordväst Sverige

Enligt projektplanen för införandeprojektet skulle ett samlat kunskapsunderlag inför arbetet med den utvecklade metoden för nordvästra Sverige tas fram.

Två rapporter har redovisats. Det är Nulägesbeskrivning av nordvästra Sverige¹⁹ och Vetenskapligt kunskapsunderlag för nyckelbiotopsinventering i nordvästra Sverige²⁰.

I den förstnämnda rapporten konstateras sammanfattningsvis bland annat att nordvästra Sverige avviker från övriga landet, men att området inte homogent utan att det finns en stor variation inom området. Särskilt den del av nordvästra Sverige som ligger ovan gränsen för fjällnära skog avviker från övriga delar av området och ökar medelvärdena för området som helhet, när det gäller till exempel formellt skyddad areal, förekomst av skog med ”höga naturvärden” och mängden död ved. Av landets produktiva skogsmark ligger 23 procent inom nordvästra Sverige.

Av den andra rapporten framgår att nordvästra Sverige är unikt ur nationellt och EU-perspektiv i många avseenden: nordligt boreala förhållanden med säreget klimat och topografi, låg genomsnittlig grad av mänsklig påverkan med förekomst av större landskap som är opåverkade av modernt skogsbruk samt en välbevarad artstock med flera tiotals regiontypiska arter av särskilt naturvårdsintresse.

¹⁸ Thomasson, T. m fl. Registrering av nyckelbiotoper vid avverkningsanmälningar och tillståndsansökningar. Rapport 2020/2. Skogsstyrelsen.

¹⁹ Claesson, S. Nulägesbeskrivning av nordvästra Sverige. Rapport 2018/10. Skogsstyrelsen.

²⁰ Roberge, J-M. Vetenskapligt kunskapsunderlag för nyckelbiotopsinventering i nordvästra Sverige. Rapport 2018/11. Skogsstyrelsen.

Området kan dessutom spela viktiga ekologiska roller ur ett storskaligt perspektiv: det kan utgöra en korridor mellan Skandinavien och östra Fennoskandien, agera som en regional spridningskälla för arterna och hysa genetiskt värdefulla populationer av arter som befinner sig vid gränsen av sin utbredning. Dessa egenskaper ger de nordvästra skogarna en stor allmän naturvårdsbetydelse. Samtidigt visar forskningen och analyser av diverse datakällor att det finns stor variation inom nordvästra Sverige med avseende på ekologiska förutsättningar och mänsklig påverkan, både i syd-nord-riktning och i höjddled.

Sammantaget visar fältforskning och analyser av befintliga data att nordvästra Sverige skiljer sig från resten av landet i många avseenden, samtidigt som det råder stor ekologisk variation inom området. Ekologisk teori och empiri belyser nordvästra Sveriges roll ur ett storskaligt perspektiv och erbjuder en grund för att förstå hur ett skogsobjekts betydelse för floran och faunan kan påverkas av landskapsomgivningens egenskaper. Dessa insikter är till hjälp för uttolkningen av nyckelbiotopsdefinitionen och har betydelse för tillämpningen av begreppet, bland annat i ljuset av den pågående vidareutvecklingen av inventeringsmetoden i nordväst. Det finns ett tydligt behov av vidare fältforskning för att pröva validiteten av de presenterade modellerna under nordvästsvenska förhållanden.

5 Det som inte blev gjort

När finansieringen av den landsomfattande nyckelbiotopsinventeringen avvecklades valde Skogsstyrelsen att avvakta med delar av det planerade utvecklingsarbetet. Detta rör bland annat utveckling av en löpande uppföljning, utveckling och genomförande av en kontrollinventering.

5.1 Löpande uppföljning

Enligt projektplanen för införandeprojektet skulle en metod utvecklas för systematisk löpande uppföljning.

Behovet av en systematisk fortlöpande uppföljning och kvalitetssäkring av nyckelbiotopsinventeringen lyftes inom samverkansprocessen. En sådan uppföljning skulle omfatta såväl registrerade nyckelbiotoper och objekt med naturvärden som övriga objekt som fältbesökts vid den systematiska inventeringen, och skulle utföras för alla ägarkategorier. Resultaten av uppföljningen skulle kunna användas för återkoppling till inventerare och företag som utfört inventering samt användas vid riktade utbildningar och kalibreringsövningar som en del av en lärandeprocess. Det skulle också kunna ligga till grund för fortsatt utveckling av metoden. Resultaten av uppföljning skulle kunna användas för att ta fram statistik vad gäller överensstämmelsen mellan bedömning vid inventering och vid uppföljning. Eventuellt kunde uppföljningen samordnas med kontrollinventeringen, se nedan.

Under 2018 prioriterade Skogsstyrelsen arbetet med den utvecklade metoden för nordvästra Sverige och genomförde därför inte några insatser i fråga om att utveckla en metod för löpande uppföljning. När inventeringsuppdraget avvecklades beslutades att avvakta med ytterligare insatser för att utveckla en löpande uppföljning till dess eventuell vägledning om fortsatt arbete kom från regeringen.

5.2 Kontrollinventering

Enligt projektplanen för införandeprojektet skulle en metod utvecklas för kontrollinventering.

Behovet av att genomföra en ny kontrollinventering av utförd nyckelbiotopsinventering lyftes fram inom samverkansprocessen. Förslaget var att Skogsstyrelsen skulle inleda en ny kontrollinventering av nyckelbiotoper i hela landet och för alla ägarkategorier. Syftet var att få en uppdaterad skattning av förekomsten av nyckelbiotoper och objekt med naturvärden, samt att kontrollera hur bedömningarna överensstämmer med de inventeringar som genomförts.

Under 2018 prioriterade Skogsstyrelsen arbetet med den utvecklade metoden för nordvästra Sverige. Vid utvärderingen av metoden genomfördes en uppföljning av den kontrollinventering som genomfördes år 2000²¹ inom den nordvästra delen av landet. Därigenom kom det fram intressanta resultat som ligger i linje med detta

²¹ Wester, J. m fl Utveckling av metod för nyckelbiotopsinventering i nordvästra Sverige. Rapport 2019/12. Skogsstyrelsen.

förslag, men då endast för nordvästra Sverige. Av resursskäl kunde inte motsvarande arbete göras för hela landet, men insatsen i nordväst kan ses som en pilotstudie för att utforma metoder för en eventuell kommande kontrollinventering för hela landet.

När inventeringsuppdraget avvecklades beslutades att inte genomföra ytterligare insatser för att utveckla en kontrollinventering för hela landet.

5.3 Utredning naturvårdande skötsel

Enligt projektplanen för införandeprojektet skulle en analys göras av behov av naturvårdande skötsel och hinder för att det genomförs. Förslag skulle tas fram på åtgärder för ändamålsenlig och ökad naturvårdande skötsel utanför skyddade områden. Fokus skulle vara på hur naturvårdande skötsel kan användas för en ökad acceptans för arbetssätten kring nyckelbiotoper samt för ökad förståelse och motivation bland markägare att bevara naturvärden.

Behovet av naturvårdande skötsel i störningsbetingade nyckelbiotoper identifierades tidigt som ett utvecklingsområde inom samverkansprocessen. Förutom att det finns biologiska skäl för att arbeta med naturvårdande skötsel, så bedömdes det kunna bidra till en ökad acceptans för arbetet med nyckelbiotoper från berörda skogsägare om sådana åtgärder kan utföras i ökad utsträckning.

Arbete påbörjades med att bland annat se över hur skötselbehoven av områden med höga naturvärden hanteras vid skogsbruksplanläggning. En sammanställning av begrepp och definitioner inom området togs fram. Parallellt med detta genomförde Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket ett arbete om naturvårdande skötsel där det bland annat ingick att se över begrepp och definitioner. De båda insatserna samordnades och huvudansvaret för den delen togs av det myndighetsgemensamma projektet.

Införandeprojektet har prioriterat förberedelserna av uppdraget om en landsomfattande nyckelbiotopsinventering. Frågan om naturvårdande skötsel fick därför lägre prioritet. I den andra fasen av samverkansprocessen fanns det därför inte någon arbetsgrupp för naturvårdande skötsel. När satsningen på en landsomfattande inventering avvecklades beslutades att inte fullfölja arbetet med naturvårdande skötsel.

5.4 Rådgivningssatsning

Enligt projektplanen för införandeprojektet skulle projektet ta fram ett beslutsunderlag om rådgivningssatsning om nyckelbiotoper. När inventeringsuppdraget avvecklades beslutades att inte genomföra ytterligare insatser för en rådgivningssatsning om nyckelbiotoper.

5.5 Övergripande kommunikationsstrategi

Enligt projektplanen för införandeprojektet skulle projektet ta fram en övergripande kommunikationsstrategi om nyckelbiotoper, som skulle tydliggöra roller, ansvar och tillvägagångssätt för kommunikationen. När inventeringsuppdraget avvecklades beslutades att inte genomföra arbetet med en övergripande kommunikationsstrategi.

5.6 Hantering av nyckelbiotoper som inte skyddas vare sig frivilligt eller formellt

Enligt projektplanen för införandeprojektet skulle utredning göras av hur nyckelbiotoper som varken prioriteras för formellt skydd enligt den nationella strategin eller avsätts frivilligt kan hanteras efter registrering.

Utredning skulle genomföras inom ramen för samverkansprocessen där processgruppen fick ansvaret. Ett arbete påbörjades inom processgruppen för att få en gemensam bild av frågan och börja identifiera möjliga åtgärder.

När inventeringsuppdraget avvecklades beslutades att avvakta med ytterligare insatser i frågan till dess eventuell vägledning om fortsatt arbete kom från regeringen.

6 Enkät om samverkansprocessen

6.1 Syfte och metod

En webbenkät med frågor om samverkansprocessen skickades via mail ut under november 2019 till deltagarna i processen, såväl till externa deltagare som till deltagare från Skogsstyrelsen.

I utskicket angavs att syftet med enkäten var att *”ta tillvara erfarenheterna från samverkansprocessen så att vi kan lära oss av den och utveckla våra arbetsätt.”*

Det framgick också att namn/avsändare inte skulle framgå när svaren togs emot. Eftersom förutsättningar för processen förändrats starkt vid flera tillfällen betonades att frågorna framför allt inriktats på hur själva processen fungerat men att några frågor handlade om mål, resultat och effektivitet.

För frågorna om organisation, bemanning och genomförande uppmanades deltagarna att främst tänka på arbetet från och med hösten 2018. Deltagandet var då utökat och omtag gjordes vad gäller mål, organisation och arbetsätt. Det framgick även att de deltagare som varit med från början fick kommentera om det skett förändringar över tiden som de tyckte borde uppmärksammas.

Enkäten bestod av frågor där deltagarna fick ange i vilken grad de instämde i angivna frågeställningar enligt fem alternativ, från ”inte bra” till ”mycket bra”. Dessutom fanns alternativet ”Kan inte bedöma/Inte relevant för mig”. Utöver detta fanns möjlighet att svara på kommentarer i fritext.

6.2 Resultat

I den följande texten ges en sammanfattning av resultaten. Utförligare redovisning finns i bilaga 1.

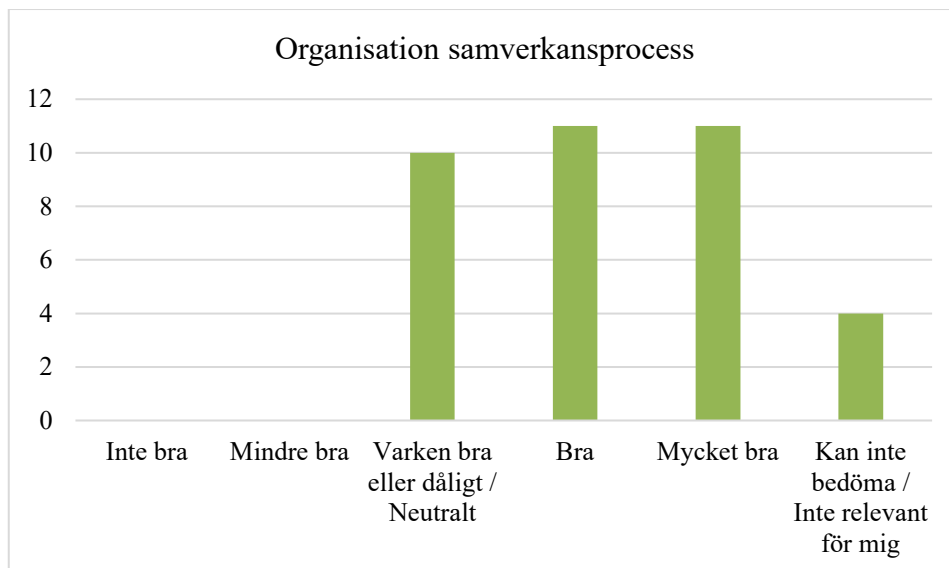
Enkäten skickades till 44 deltagare, och av dem svarade 37 stycken, se tabell 1:

Tabell 1. Fördelning av inkomna svar efter vilken kategori de svarande själva angav att de tillhör

	Total
Små- och mellanskogsbruk	9
Storskogsbruk	8
Ideell naturvårdsorganisation	3
Forskning eller certifieringsorganisation	3
Skogsstyrelsen eller andra myndigheter	14
Vill inte uppge	0
Totalt	37

6.2.1 Organisation och bemanning

I figur 1 redovisas svar på fråga om organisationen av samverkansprocessen. Huvuddelen av de svarande uppgav att de tyckte organisationen fungerat bra eller mycket bra. Ingen av de svarande ansåg att samverkansprocessen var dåligt organiserad.

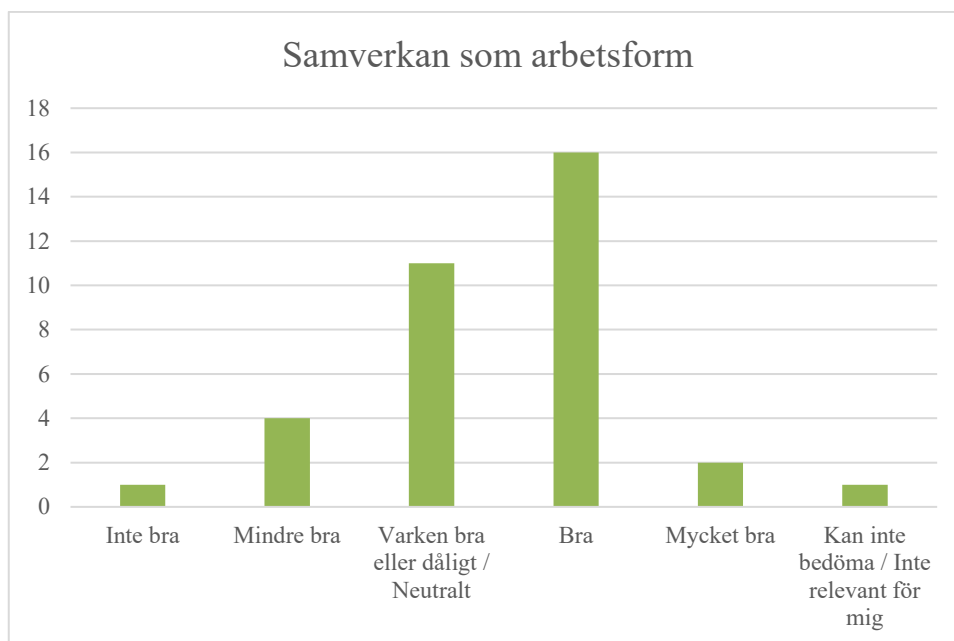
Figur 1: Deltagarnas svar på frågan ”Hur har organisationen av samverkansprocessen fungerat med en större grupp och mindre arbetsgrupper?”.

Sammanfattade exempel på kommentarer/fritext till fråga om organisation av processen:

- I princip bra, men lite tillfälle till påverkan
- Svårt att vara konstruktiv när inte alla är intresserade av dialog
- Bra att varva arbetsgrupper med stor grupp
- Storgrupp har hämmats av låsta positioner
- Man har inte haft mandat att förflytta sig
- Lyckat få grupper att arbeta mellan möten
- Inspirerande o lärorikt med professionella deltagare
- SKS har lyckats hålla ihop arbetet mkt bra
- Hela processen felriktad eftersom SKS inte stått upp för sitt ansvar för miljömålen
- Fungerat bra
- Rörigt. Många inblandade.
- Bra återrapporteringar

6.2.2 Genomförande

I figur 2 redovisas svar på fråga om deltagarnas helhetsbedömning av hur samverkansprocessen fungerat som arbetsform. Huvuddelen av de svarande ansåg att samverkan fungerat bra som arbetsform men det finns även svarande som inte tyckte att arbetsformen varit bra.

Figur 2: Deltagarnas svar på frågan ”Hur har samverkansprocessen fungerat som arbetsform? (helhetsbedömning)”

Sammanfattade exempel på kommentarer/fritext till frågan i deltagarnas helhetsbedömning av hur samverkansprocessen fungerat som arbetsform:

- Bra organisation och processen har fungerat bra
- Bra arbetsform om gruppen är lösningsorienterad
- Olyckligt med politiska direktiv
- Myndigheten har aldrig haft avsikt att lyssna
- Trodde det fanns bredare vilja till större förändring
- Vissa aspekter går att lösa, men stora frågor kan inte hanteras
- Har belyst konfliktytor tydligt
- Bra med breda anslag
- Svårt att komma framåt men positivt att mötas

I figur 3 redovisas svar på fråga om hur väl man i processen lyckats efterleva förhållningssättet ”*alla blir lyssnade på och respekterade för sina synpunkter*”. Detta var en av de spelregler som togs fram inledningsvis i arbetet. Med något undantag ansåg deltagarna att detta förhållningssätt efterlevdes.

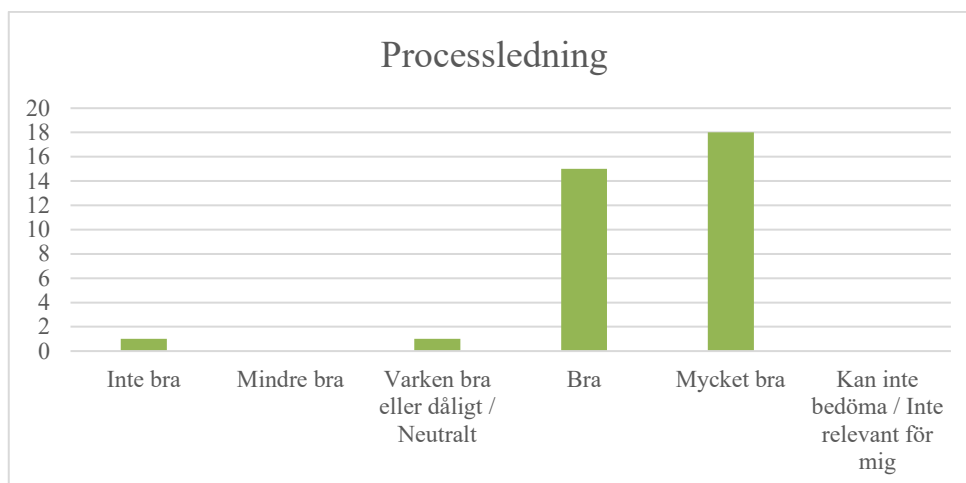

Figur 3: Deltagarnas svar på frågan ” Hur väl har vi lyckats efterleva förhållningssättet ”alla blir lyssnade på och respekterade för sina synpunkter”?

Sammanfattade exempel på kommentarer/fritext till frågan i figur 3:

- Man blir lyssnad på och oftast respekterad
- Omänsklig hållning från SKS gentemot skogsägare
- Bra möjlighet till inspel
- Flesta har haft professionell framtoning
- Att bli lyssnad på innebär inte alltid att man får som man vill
- SKS har bestämt sig och det gör ingen skillnad vad som sägs
- Bra debattklimat, men frustration över att debatt i media var mycket hård
- Förvånansvärt bra

I figur 4 redovisas svar på fråga om hur processledningen fungerat vid en helhetsbedömning. Även här tyckte deltagarna med något enstaka undantag att processledningen fungerat bra eller mycket bra.

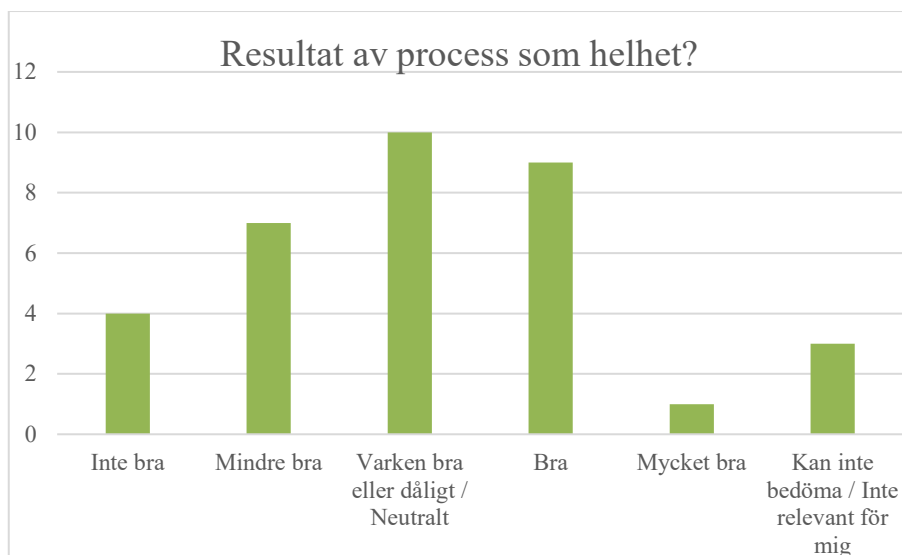
Figur 4: Deltagarnas svar på frågan ”Hur har processledningen fungerat? (helhetsbedömning)”

Sammanfattade exempel på kommentarer/fritext till frågan om hur processledningen fungerat vid en helhetsbedömning:

- Mötesprocesserna har fungerat bra
- SKS interna processer ger för stort utrymme åt personliga åsikter
- Imponerande samordning
- Sakligt och tydligt
- Professionellt av Skogsstyrelsen
- Bra, förutom att försvara idén att upphöra med reg av nyckelbiotoper vid avverkningsanmälan
- Sakligt, påläst och rättvist
- Ödmjuk ledning
- Kräver mer än att vara artig, förbindlig och ständigt leende. Skogsstyrelsen har varit nyttiga idioter åt FSC.
- Fokus har varit på underlagsmaterial och för lite verkstad för att nå vidare. Med större beslutsmandat och riktning på hela uppdraget hade det kanske kunnat ge ett annat resultat.

6.2.3 Mål, resultat och effektivitet

I figur 5 redovisas svar på fråga om hur deltagarna bedömer resultaten av processen som helhet. Även om ovanstående resultat i huvudsak visar att deltagarna är nöjda med genomförandet så visar svaren att de inte är lika nöjda med resultatet av processen. Det ungefär lika många som var positiva respektive som var negativa till resultatet.

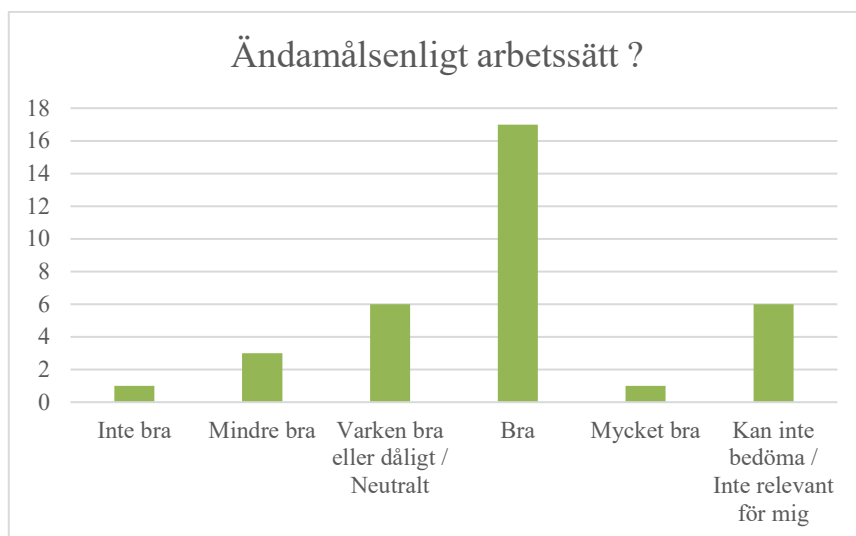

Figur 5: Deltagarnas svar på frågan ” Hur bedömer ni resultaten av processen som helhet?”

Sammanfattade exempel på kommentarer/fritext till frågan i figur 5:

- Förslag att upphöra registrera NB vid anmälan steg i rätt riktning
- För tidigt att säga
- Bra att problem lyfts
- Hade förväntat att ”ribban” skulle ändras mer
- Tidsslöseri som inte gagnar miljömål
- Bra att man kommit en bit på väg med kunskapsunderlag men mycket olöst
- Har inte löst huvuduppgiften
- Mycket resurser till liten nytta
- Politiska beslut ändrade förutsättningar men ansatsen var bra
- Utifrån vad som har varit möjligt att uppnå måste man väl ändå betrakta resultatet som bra! Den utvecklade metodiken för NV är mer tydlig och objektiv exempelvis, och det har tagits fram många bra kunskapsunderlag under processens gång mm

I figur 6 redovisas svar på fråga om arbetssättet varit ändamålsenligt för att uppnå uppsatta mål. Även om majoriteten ansåg att arbetssättet varit ändamålsenligt så tyckte flera deltagare inte det.

Figur 6: Deltagarnas svar på frågan ” Har det varit ett ändamålsenligt (= bra) arbetssätt för att uppnå önskade mål? (givet förutsättningar hösten 2018 och jmf med andra tänkbara arbetssätt)

Sammanfattade exempel på kommentarer/fritext till frågan i figur 6:

- Arbetssätten kan nog fungera
- Utmanande uppgift
- Har bidragit till större insikt för SKS
- Påverkansmöjlighet låg.
- Arbetssätt bra men uppfyller inte helt syftet med en samverkansprocess
- Med tanke på polariseringen är nog inte en process som denna ett bra verktyg
- Svårt se bättre alternativ
- Bättre att försöka än att låta bli
- Sakerna behöver diskuteras. Trötthet över floskler. Allt kan inte nås samtidigt

6.2.4 Hur aktiviteter fungerat och viktiga erfarenheter

I enkäten fanns även frågor om hur olika delar/aktiviteter fungerat. Som exempel på delar/aktiviteter angavs den utvecklade metoden för nordvästra Sverige, markägarkommunikation, uttolkning av regeringsuppdrag och utredningar. Det framgick även att frågan avsåg både process och resultat.

Sammanfattade exempel på delar/aktiviteter som processen har lyckats bra med enligt svaren:

- Information och kunskapshöjning
- Många grundförutsättningar har dokumenterats
- Underlagsrapporter
- Processledning, bra möten, organisation av process, flexibel
- Utvecklad metod för nordväst
- Mer objektiv, transparent och förutsägbar inventering
- Bra att ha med forskare

- Exkursioner
- Markägarkommunikation
- Attitydundersökning

Sammanfattade exempel på delar/aktiviteter som processen inte lyckats bra med enligt svaren:

- Tröskeln/nivåläggning för nordväst
- Inte nått mål med rättssäkerhet
- Ej kunnat påverka resultat tillräckligt
- Har inte nått målen för processen och inte samsyn
- Registrering av NB vid anmälan/ansökan
- Har inte lyckats få gehör för den kunskap som framförts av både forskare och ideell naturvård gällande naturvärden och nyckelbiotoper
- Många kvar i skyttegravarna
- Saknas underlag om hur mycket skog som bör avsättas för naturvård
- Borde ägnat mer tid åt varandras syn på kärnfrågorna

6.2.5 Viktiga erfarenheter

Deltagarna fick också redovisa viktiga erfarenheter från processen som är värda att framhålla.

Sammanfattade exempel på positiva erfarenheter från processen enligt svaren:

- Kunskapshöjande och lärorikt
- Mätbar och objektiv grund för provytor och bestånd
- Väl fungerande möten och välsmord maskin
- Processledning
- Positiva möten och få ökad förståelse för andras synpunkter
- Delaktighet
- Öppna diskussioner och kreativa möten
- Konstruktiv och respektfull dialog

Sammanfattade exempel på negativa erfarenheter från processen enligt svaren:

- Onödigt mjukt gentemot enskilda individer (från båda sidor)
- För stora grupper är inte bra
- Organisationer som inte berörs av frågorna direkt får för stort utrymme
- Tidsödande omtugg i pausen gav energiläckage
- Tråkigt se myndigheten lägga sig för skogsbruket
- Personer med ytterlighetsåsikter har grävt ned sig
- Avhopp från miljösidan och forskare
- Ingen har haft mandat att ändra uppfattning
- Polemiska förhållningssätt och politiserande inställning bitvis, inte reflekterande process
- För små möjligheter att påverka

7 Diskussion

Arbetet med utveckling och samverkan har i stor utsträckning påverkats av att förutsättningarna successivt har förändrats. Detta har skett genom både myndighetens egna beslut och genom politiskt fattade beslut, vilket beskrivs i kapitel 1.

Eftersom regeringen beslutade att avveckla uppdraget att genomföra en landsomfattande nyckelbiotopsinventering i förtid, har inte alla de åtgärder som var planerade inom införandeprojektet genomförts.

Periodvis har det också varit oklart vilken inriktning projektet skulle arbeta efter, då det tog lång tid innan regeringen fattade beslut om uppdraget. Sedan samverkansprocessen påbörjades i februari 2017 har förutsättningarna för arbetet varit tydligt klargjorda endast under perioden maj till december 2018, samt från och med juni 2019 då regeringen beslutade om en avveckling.

Även om inte allt det som var planerat har genomförts så finns det ändå viktiga resultat, insikter och lärdomar att lyfta fram. Det bör också noteras att aktörerna i samverkansprocessen inte kan sägas ha ställt sig bakom de förslag som lagts fram eller resultaten av processen.

Kunskapsutveckling

Utvecklings- och samverkansarbetet bedöms sammantaget ha bidragit till ökad kunskap i sakfrågor inom arbetet med nyckelbiotoper och till ökad insyn i de olika perspektiv som finns i frågan. Exempel på detta är:

- Kunskapsunderlagen om skogliga och naturvårdsbiologiska frågor för nordvästra Sverige^{22 23}. Dessa har utgjort viktiga underlag för utvecklingen av metoden för nyckelbiotopsinventering i nordvästra Sverige²⁴. Genom utvärderingen av inventeringen i nordvästra Sverige har ny kunskap tagits fram om förekomst av nyckelbiotoper och vad som kännetecknar dem med förekomst av substrat m.m. Återinventeringen av kartblad som ingick i kontrollinventeringen år 2000 gav viktiga insikter om förändringar av omfattningen av nyckelbiotoper inom nordvästra Sverige.
- Attitydundersökningen har bidragit till ökad kunskap om skogsägares attityder till naturvård i allmänhet och nyckelbiotoper i synnerhet, samt hur skogsägare ser på bevarandet av nyckelbiotoper.
- Arbetet med att utveckla kommunikationen med markägare i anslutning till nyckelbiotopsinventering som bidragit till ökad förståelse för vikten av

²²Claesson, S. Nulägesbeskrivning av nordvästra Sverige. Rapport 2018/10. Skogsstyrelsen.

²³Roberge, J-M. Vetenskapligt kunskapsunderlag för nyckelbiotopsinventering i nordvästra Sverige. Rapport 2018/11. Skogsstyrelsen.

²⁴Wester, J. m fl Utveckling av metod för nyckelbiotopsinventering i nordvästra Sverige. Rapport 2019/12. Skogsstyrelsen.

en god kommunikation i olika skeden av inventeringen och hur den kan utformas.

Metodutveckling

Den utvecklade metoden för nyckelbiotopsinventering i nordvästra Sverige bedöms ha gett en god grund för att göra bedömningen av nyckelbiotoper mer objektiv. Den kan också bidra till ökad transparens och förutsägbarhet genom att bedömningskriterier har tydliggjorts. Principerna för den utvecklade metoden, med insamling av uppgifter på provytor och sammanställning av bedömningskriterier i checklistor, har bedömts vara lämpliga att använda för fler biotop typer och även utanför nordvästra Sverige. Med det sagt kan det konstateras att utvecklingen av metoden inte adresserar alla de frågor som ligger bakom den intensifierade diskussionen om nyckelbiotoper.

Enligt rapporten med attitydundersökning²⁵ kan det sägas pågå tre olika debatter; om inventeringsmetodens tillförlitlighet, om konsekvenser av inventeringen och om behovet av skydd av skogsmark. Metodutvecklingen berörde i huvudsak den första av dem, men inte de två andra.

Integrerad metodutveckling och samverkan

I projektet har utvecklingsarbetet och det externa samverkansarbetet varit integrerat. Ofta när Skogsstyrelsen samverkar med andra aktörer handlar det om att utreda frågor, ta fram underlag och ge förslag som redovisas i rapporter. Det är ovanligt att samverkan sker så nära arbetet med att utveckla metoder och arbetssätt som varit fallet i fråga om bland annat den utvecklade inventeringsmetoden för nordvästra Sverige och markägarkommunikation.

En så djup samverkan kan medföra att det tar längre tid att komma fram till problemlösning och nya arbetssätt. Processen kan då upplevas vara omständlig och komplicerad. Samtidigt kan samverkansarbetet bidra till bättre förankring och ökad samsyn bland berörda aktörer, som också kan bidra med sin kompetens i utvecklingsarbetet. Det kan därmed vara mer effektivt i ett längre perspektiv. Olika frågor eller delområden kan lämpa sig olika bra för en integrerad utveckling/samverkan respektive ett mer renodlat utvecklingsarbete. När arbetssätten ska avgöras bör avvägningar göras i fråga om behovet av förankring, samsyn och olika kompetenser samt tids- och effektivitetsaspekter. Erfarenheterna från projektet kan därmed vara till nytta för andra frågor där det är aktuellt med ett kombinerat utvecklings- och samverkansarbete.

Erfarenheter av samverkan

När det gäller samverkansprocessen i sig finns det också erfarenheter och slutsatser att dra, bland annat med stöd av den genomförda enkäten bland deltagarna. Med tanke på den intensifierade debatten och den ökade politiseringen av nyckelbiotopsfrågan kan det i efterhand diskuteras om det var lämpligt att

²⁵ Eriksson, A. & Högvall Nordin, M. Attityder till nyckelbiotoper – nulägesbeskrivning 2018. Rapport 2019/19. Skogsstyrelsen.

arbeta med en samverkansprocess för att utveckla arbetssätten och skapa ökad samsyn i frågan.

Rapporten *Vägar till effektiva samverkansprocesser*²⁶ belyser olika perspektiv på samverkan genom att sammanfatta befintlig forskning, främst utifrån ett skogligt perspektiv, med en tydlig förankring i samhällsvetenskaplig litteratur.

I den rapporten lyfts tre aspekter fram som måste beaktas för att skapa så goda förutsättningar som möjligt för att man ska nå målet med processen:

- För det första är det nödvändigt att klargöra vad som är syftet med samverkansprocessen. Vilket eller vilka policy-, styrnings- eller förvaltningsproblem är det som aktörerna genom samverkan ska hantera?
- För det andra är det nödvändigt att etablera en samverkansprocess med tydliga spelregler och mandat för samverkan.
- För det tredje är det nödvändigt att det finns kapacitet och vilja att tillvarata de resultat som genereras av en samverkansprocess.

Nyckelbiotopsfrågan är som helhet mycket komplex, och kan delas in i en lång rad delfrågor som var och en behöver sin lösning samtidigt som helheten måste hänga ihop. En övergripande målsättning för samverkansprocessen har formulerats gemensamt inom processen. Den täcker dock inte in alla de olika delarna.

Från projektledningens sida bedömer vi att många av de utvecklingsområden som identifierats har varit möjliga och lämpliga att arbeta med genom en integrerad utveckling och samverkan, ungefär på det sätt som skett. Det gäller exempelvis frågor om inventeringsmetoder, uppföljning och kvalitetsaspekter samt kommunikation med markägare. I de delarna bedömer vi att en samverkansprocess varit ett ändamålsenligt arbetssätt.

Andra aspekter av denna komplexa fråga har varit svårare att hantera. Över tid har nyckelbiotopsfrågan utvecklats till en form av värdekonflikt. Å ena sidan finns intressenter som anser att hanteringen av nyckelbiotoper är helt avgörande för bevarandet av den biologiska mångfalden i skogen. Å andra sidan finns intressenter som anser att nyckelbiotopsinventering strider mot den grundlagsskyddade äganderätten. Dessa båda perspektiv är inte förenliga, samtidigt som frågorna är mycket viktiga för båda sidor. De insatser som gjorts under flera år för att uppnå ökad samsyn, vilket kan exemplifieras med metodutvecklingen och utvecklade markägarkommunikation som beskrivits ovan, har inte lyckats upplösa motsättningarna.

För att långsiktigt lösa upp frågan behöver de olika perspektiven tillgodoses i tillräcklig utsträckning så att olika intressenter kan acceptera och leva med resultaten. Så långt har samverkansprocessen inte nått. För att kunna göra det hade

²⁶ Johansson, J., Bjärstig, T. och Sandström, C. (2020). Vägar till effektiva samverkansprocesser – styrning, deltagande och dialog inom skogspolitikens ramar. Future Forests Rapportserie 2020:3. Sveriges lantbruksuniversitet, Umeå.

det sannolikt krävts politisk styrning och att förutsättningarna tydliggjorts i ett tidigare skede. Detta kan vara en förklaring till att en relativt hög andel av deltagarna svarat i enkäten att processen varit ändamålsenlig som arbetssätt även om de inte är lika nöjda med resultaten av den.

Förslaget om en bred samverkansprocess lyftes fram inom arbetet med en nulägesbeskrivning om nyckelbiotoper som genomfördes 2016²⁷. Med utgångspunkt från de slutsatser som drogs i det arbetet bedömdes det vara möjligt att komma framåt i frågan. En viktig förutsättning för fortsatt inventering som skogsbrukets företrädare lyfte fram då var att det togs fram en strategi för hur registrerade nyckelbiotoper skulle hanteras. Sådana frågor som rör konsekvenser av nyckelbiotopsinventeringen och behov av skydd av skogsmark har tydliga politiska dimensioner.

Till viss del kan dessa sägas ha tillgodosetts under 2018 genom den anslagsförstärkning för formellt skydd av nyckelbiotoper inom nyckelbiotopsrika brukningsenheter som infördes samtidigt med uppdraget om en landsomfattande inventering. Det har dock ifrågasatts hur långt satsningen skulle räckta, särskilt med tanke på att arealen registrerade nyckelbiotoper inom nyckelbiotopsrika brukningsenheter skulle öka vid en landsomfattande inventering. Någon samlad strategi för hantering av registrerade nyckelbiotoper har inte tagits fram, vilket också anknyter till två av de frågor som rör debatten om nyckelbiotoper som nämnts ovan vad gäller konsekvenser av inventering och behovet av skydd av skog.

Samverkansprocessens deltagare har inte haft tillräckliga mandat och andra förutsättningar för att kunna hantera denna typ av principiella frågor fullt ut. Ansvarsfördelningen mellan staten och skogsnäringen i frågan om bevarandet av naturvärden i nyckelbiotoper borde ha varit tydliggjord och accepterad av berörda aktörer innan själva samverkans- och utvecklingsarbetet påbörjades. Behovet av detta borde ha klarlagts i ett tidigt skede, och lyfts tydligt till den politiska nivån.

Även i fråga om genomförandet av en fortsatt nyckelbiotopsinventering har beslutsmandaten legat klart ovanför samverkansprocessen. Samtliga medverkande i processen har ställts inför fullbordat faktum, både vid beslutet att den landsomfattande inventeringen skulle genomföras och vid beslutet att den skulle avvecklas.

Med dessa exempel kan deltagarnas mandat att bidra i samverkansprocessen lyftas fram som en särskilt viktig fråga. Det kan då handla om att yttre förutsättningar eller processen i sig begränsar deltagarnas mandat och möjlighet att påverka. Men det kan också handla om vilken handlingsfrihet och vilket uppdrag respektive deltagare har från sin egen organisation, och vilket utrymme det ger att bidra till att utforska möjliga lösningar inom ramen för en samverkansprocess.

En lärdom av detta är att det är viktigt att tydliggöra förutsättningar, möjligheter och befogenheter för olika aktörer i denna typ av samverkans- och utvecklingsarbete, vilket bekräftar det som skrevs i rapporten om *Vägar till*

²⁷ Wester, J. & Engström, A. Nulägesbeskrivning om nyckelbiotoper. Rapport 7/2016. Skogsstyrelsen.

effektiva samverkansprocesser. I detta ingår att ha en gemensam bild av vilka frågor som processen har rådighet över och som kan hanteras av aktörerna inom samverkansprocessen, och vilka frågor som bör hanteras av andra aktörer eller på andra sätt.

Även frågan om det funnits en kapacitet och vilja att ta tillvara på resultaten av samverkansprocessen har till vissa delar påverkats av beslut som fattats utanför processen. I det fall den landsomfattande inventeringen hade fortsatt, så skulle stora delar av det genomförda utvecklingsarbetet kommit till stor och direkt nytta, inte minst inom Skogsstyrelsens verksamhet. Detta gäller exempelvis den utvecklade metoden för nordväst, markägarkommunikation och den generella metodutvecklingen.

Bilaga 1

Enkät för utvärdering:

Samverkansprocessen om nyckelbiotoper

Deltagare i samverkansprocessen_____	42
Organisation och bemanning_____	42
Genomförande_____	46
Mål, resultat och effektivitet_____	60
Hur har olika delar/aktiviteter fungerat?_____	68
Viktiga erfarenheter_____	73

Deltagare i samverkansprocessen

Kryssa för vilken organisation/grupp du företräder.

	Total
Små- och mellanskogsbruk	9
Storskogsbruk	8
Ideell naturvårdsorganisation	3
Forskning eller certifierings-organisation	3
Skogsstyrelsen eller andra myndigheter	14
Vill inte uppge	0
Totalt	37

Organisation och bemanning

Hur har organisationen av samverkansprocessen fungerat med en större grupp och mindre arbetsgrupper?

	Total	Små- och mellanskogsbruk	Storskogsbruk	Ideell naturvårdsorganisation	Forskning eller certifieringsorganisation	Skogsstyrelsen eller andra myndigheter	Vill inte uppge
Inte bra	0	0	0	0	0	0	0
Mindre bra	0	0	0	0	0	0	0
Varken bra eller dåligt / Neutralt	10	4	2	1	1	2	0
Bra	11	2	2	0	0	7	0
Mycket bra	11	1	4	1	1	4	0
Kan inte bedöma / Inte relevant för mig	4	2	0	0	1	1	0
Totalt	36	9	8	2	3	14	0

Kommentar

Små- och mellanskogsbruk (5)

- *I princip bra. Problem dock att man inte ges tillfälle till påverkan där man inte är med. Men också en tidsfråga. Tex arbetet med arbetssätt i nordvästra Sverige känns som att det togs fram utan inflytande av dem som stod utanför gruppen.*
- *Det är svårt att få till konstruktiva samtal när ett antal av deltagarna inte är intresserade av dialog.*
- *Bra att varva mindre arbetsgrupper som kunnat fördjupa sig i specifika frågor med en större samverkans/referensgrupp*
- *Processen har inte handlat så mycket om samverkan. Känslan har hela tiden varit att myndigheten inte önskat ändra på något överhuvudtaget. Med den utgångspunkten från staten spelar det mindre roll hur processen är organiserad.*
- *Pga frågornas komplexitet och myndighetens (SKS) byte av färdriktning under processen*

Storskogsbruk (3)

- *har inte översikt över alla mindre grupper*
- *Storgruppen har hämmats svårt av de låsta positioner som präglat frågan under den senaste tiden ingen part tror jag har upplevt att man har haft någon större påverkan på resultatet. Här har man repeterat sin ståndpunkt utan att ha mandat/vilja att förflytta sig. Ansatsen att försöka få grupperingar(storskogsbruk ex vis.) att arbeta med frågor mellan möten och få inspel den vägen tror jag var lyckat. Även arbetet i processgrupperna har jag upplevt som ett forum där alla fått komma till tals och där arbetet gått framåt.*
- *Tycker det är viktigt att kunna diskutera specifika frågor i mindre grupper. Har själv uppfattat detta som "referensgrupper" med visst inflytande men utan beslutande funktion. Inspirerande och lärorikt pga professionella deltagare.*

Ideell naturvårdsorganisation (2)

- *Skogsstyrelsen har lyckats hålla ihop arbetet på ett mycket bra sätt.*
- *Hela processen och ärendet är helt felaktigt eftersom Skogsstyrelsen inte stått upp för sitt ansvarstagande om att nå demokratiskt beslutade miljömål om levande skogar.*

Skogsstyrelsen eller andra myndigheter (4)

- *Jag tycker att det har fungerat bra, men jag har själv varit delaktig i de mindre arbetsgrupper och den större gruppen, så känner att jag har bra insyn i allt arbetet som görs.*
- *Rörigt.*

- När man är få från en organisation har det naturligtvis varit svårt att hålla sig uppdaterad om arbetet i samtliga grupper. TRots bra återrapporteringar.
- Hela samverkansprocessen har varit en väldigt stor grupp, svårt komma till resultat, mest fungerat som informationskanal. Mindre arbetsgrupper är bra, men totalt sett otroligt många personer inblandade.

Hur har samverkansgruppens sammansättning/bemanning varit? (med tanke på mål och inriktning)

	Total	Små- och mellanskogsbruk	Storskogsbruk	Ideell naturvårdsorganisation	Forskning eller certifieringsorganisation	Skogsstyrelsen eller andra myndigheter	Vill inte uppge
Inte bra	1	1	0	0	0	0	0
Mindre bra	7	3	0	1	1	2	0
Varken bra eller dåligt / Neutralt	3	1	0	1	0	1	0
Bra	16	2	5	0	1	8	0
Mycket bra	9	2	3	0	1	3	0
Kan inte bedöma / Inte relevant för mig	0	0	0	0	0	0	0
Antal	36	9	8	2	3	14	0

Kommentar

Små- och mellanskogsbruk (6)

- Överrepresentation från myndigheter där det inte tydligt framgått om de ingår i referensgruppen eller är sakkunniga. Bland dessa en övervikt av naturvårdsintressen som inte alltid hållit sig neutrala. Även forskare en del av detta (där en av dessa i praktiken uppmanade till miljörelsens avhopp, men sedan kom tillbaka när man fått sin vilja igenom). Viktigt i den här typen av sammanhang att man inte låter representationen spegla resultatet. Här måste t.ex. beaktas att hälften av skogen ägs av enskilda.
- Större andel representanter från skogsbruket.
- Lite för stor grupp. Ofta nya personer som kommit med löpande under perioden, vilket innebar att processen tappade tempo och mycket tid fick läggas på upprepning/sammanfattning.

- *Skogsstyrelsen har hanterat sammansättningen på ett svagt och populistiskt sätt. Att aktörer som hoppar av processen när myndigheten uppträder misshagligt sedan släpps in igen sänker myndighetens förtroende bland övriga aktörer ännu mer...*
- *Kanske det var onödigt många med från SKS?*
- *För stort deltagande från myndigheten överskuggar övriga intressenters inspel och dialog*

Storskogsbruk (3)

- *Rätt kompetens och representation.*
- *Sammansättningen har varit OK men i de mindre grupperna kan den bli mer balanserad. Har själv uppfattat att jag varit i "minoritet" i en grupp som hanterat en laddad fråga.*
- *Att vissa gruppering valt att hoppa av är beklagligt, men ansvaret för detta får tas av de enskilda och ska lastas på processen.*

Ideell naturvårdsorganisation (2)

- *Sammansättningen var i den första "omgången" av samverkansprocessen mindre bra. Fler miljöorganisationer borde ha varit inbjudna från början. Detta rätades dock upp en aning i samband med omstarten. Men det hade varit bra om fler intressen hade kunnat få medverka, t.ex. friluftslivet och turismorganisationer. Omvärlden, och intressenter, i dessa frågor är större än bara skogsbruket och miljöorganisationer.*
- *En tydlig dominans av skogsbruksföreträdare. Dock bra att forskare varit delaktiga men trots deras kunskaper i frågan har den dominerande delen av deltagarna, skogsbruket, ändå visat en avog sida mot att nyckelbiotoper är viktiga.*

Forskning eller certifieringsorganisation (1)

- *Stor andel från SKS oklart om de var deltagare eller företrädare för myndigheten*

Skogsstyrelsen eller andra myndigheter (9)

- *Kunde ha varit bättre om alla parter valt att vara med hela resan. Ideell naturvård och forskning avstod ett tag från att vara med.*
- *Bra snitt ur branschen, ideella och myndigheter. Tyvärr blev det ju avhopp och det blev dålig representation från naturvårdsverk och länsstyrelser.*
- *Sammansättningen efter ideella naturvården och forskningen kom tillbaka var bra, innan dess rådde det en obalans. Jag hade dock önskat större delaktighet från länsstyrelserna och Naturvårdsverket.*
- *Det som inte fungerat dåligt över tid är obalansen inom samverkansprocessen, där olika delar av sektorn har varit olika stark och synd med ett så svagt deltagande från*

LST men också NVV som hade kunnat lyfta frågan om behovet av ett nationellt kunskapsunderlag än tydligare.

- *Resultatet ej nått, flera org. har kommit och gått, organisationer har trott sig ha större mandat än de egentligen har.*
- *FSC har saknats. Representanter från ideella naturvården och forskningen saknades under en tid.*
- *Med tanke på processens polariserade fråga, är detta känsligt, men i helhet tycker jag det varit OK sammansättning.*
- *Bemanningen har varierat men varit bra de perioder då alla intressen varit representerade och mindre bra då flera hoppade av i samband med "pausen".*
- *Många intressen i skogen representerade, med övervikt på Skogsstyrelsen och skogsnäringen: Allmänheten har ingen tydlig representant och inte heller skogsägarna då deras organisationer mer verkar företräda skogsindustrin. Forskningssidan hade gärna fått vara med mer.*

Genomförande

Hur har samverkansprocessen fungerat som arbetsform? (helhetsbedömning)

	Total	Små- och mellanskogsbruk	Storskogsbruk	Ideell naturvårdsorganisation	Forskning eller certifieringsorganisation	Skogsstyrelsen eller andra myndigheter	Vill inte uppge
Inte bra	1	1	0	0	0	0	0
Mindre bra	4	2	1	0	0	1	0
Varken bra eller dåligt / Neutralt	11	3	1	2	1	4	0
Bra	16	2	4	0	2	8	0
Mycket bra	2	0	1	0	0	1	0
Kan inte bedöma / Inte relevant för mig	1	1	0	0	0	0	0
Antal	35	9	7	2	3	14	0

Kommentar

Små- och mellanskogsbruk (6)

- *Det är en bra arbetsform om man har en lösningsorienterad grupp.*

- *Bra organisation. Olyckligt med politiska direktiv som kommit sent och innebar tvära kast.*
- *Har endast deltagit i slutet av processen och har därför svårt att bedöma helheten. Den tid jag var med tycker jag att gruppen och processen har fungerat mkt bra.*
- *Se tidigare kommentar - detta var aldrig en samverkansprocess där myndigheten hade för avsikt att lyssna, ta till sig intryck och sedan förändra sitt beteende.*
- *I alla fall jag hade inte någon förväntning om samsyn i övergripande större frågor. Detaljdiskussioner om t.ex. metodik kan vara lättare att komma överens om. Bra med praktiska övningar i fält.*
- *Se svar på frågan innan*

Storskogsbruk (2)

- *Svårt att bedöma då den ju inte blev det som var tänkt, avslutad inventering och bortplockade moment i processen. Men min ingång var att det fanns en bredare vilja till större förändringar vilket det inte gjorde. FSC måste lösa sina knutar först då resultatet här egentligen inte spelar någon roll för den praktiska tillämpningen i skogsbruket.*
- *Skogsstyrelsen har bidragit med väl förberedda och genomtänkta möten. Dock har en hel del tid gått åt att diskutera ett antal frågor av positioneringskaraktär vid upprepade tillfällen.*

Ideell naturvårdsorganisation (2)

- *Processen har fungerat bra. Dock upplevde jag i första omgången mer av en samverkansprocess än i andra. Efter omtaget har gruppen främst fungerat som en referensgrupp med möjligheter till att ge synpunkter. Jämför arbetet som pågått i samverkansprocess för ökad skogsproduktion.*
- *Skulle kunnat vara en bra arbetsform om alla bejakar kunskap men med tanke på den polarisering som startats av skogsbrukets företrädare i ämnet gällande nyckelbiotoper så finns inga möjligheter att få till en givande process då skogsbruket redan satt ner foten och vägrar att ändra sig även om de är motbevisade.*

Skogsstyrelsen eller andra myndigheter (7)

- *Bra för gruppen och dess medlemmar som helhet för diskussion, förankring och vidgade perspektiv. Mindre bra när det gäller att få till "verkstad" genom gruppen.*
- *Vissa aspekter går att lösa bra och konstruktivt i samverkan, till exempel metodutveckling kring kommunikation och inventeringsmetoder. Här är det mycket viktigt med samverkan för att dra nytta av varandras erfarenheter och få till stånd bra lösningar. Men samverkansprocessen kan inte lösa de stora problemen som nyckelbiotoperna har blivit en negativt-laddad symbol för, då de ingår i en större*

- politisk spel som handlar om mycket mer: vad vill Sverige med sina skogar? Vad är ett hållbart skogsbruk? Vem ska bestämma vilka skogar som brukas?*
- *Oklara roller tex att förväntningar om förändringar varit större än vad uppdraget innebar/angav.*
 - *Ja om syftet var att varje intressegrupp skulle få en djupare insikt i varandras ståndpunkter. Har tydligt belyst konfliktytorna mellan myndigheter, skogsbruk och naturvårdsorganisationer.*
 - *Bra med det breda anslaget, sedan är funktionen mer beroende på respektive deltagares vilja att det ska fungera, och inte vara plattform för politiserande.*
 - *Svårt komma framåt i svåra frågor med så många personer med olika intressen i skogen. De flesta har bevakat sina intressen och inte velat kompromissa/lyssna på andra. Positivt att mötas och minska konflikterna åtminstone i stunden. Det har inte varit så många personangrepp utan mer konflikter i sakfrågorna och det är bra.*
 - *Mycket bra att det kan kombineras fysiska möten och webbmöten.*

Hur har processledningen fungerat? (helhetsbedömning)

	Total	Små- och mellanskogsbruk	Storskogsbruk	Ideell naturvårdsorganisation	Forskning eller certifieringsorganisation	Skogsstyrelsen eller andra myndigheter	Vill inte uppge
Inte bra	1	1	0	0	0	0	0
Mindre bra	0	0	0	0	0	0	0
Varken bra eller dåligt / Neutralt	1	0	0	0	0	1	0
Bra	15	5	2	1	2	5	0
Mycket bra	18	3	5	1	1	8	0
Kan inte bedöma / Inte relevant för mig	0	0	0	0	0	0	0
Antal	35	9	7	2	3	14	0

Kommentar

Små- och mellanskogsbruk (5)

- *Mötesprocesserna har fungerat utmärkt. Man har på ett skickligt sätt kunnat hålla en struktur i en stor grupp med helt olika viljor. Men i Skogsstyrelsens interna processer tycks man gett vissa individer alltför stort utrymme, och det har blivit*

väldigt uppenbart att personliga åsikter påverkat enskilt agerande där tjänstemän skrivit skrivelser, gjort upprop mm.

- *Sakligt och tydligt kring vad som uppdraget har varit. Klargjort och hållit fast vid detta då ordväxling och diskussioner hamnat utanför uppdraget. Mkt bra ledning i detta!*
- *Att leda en samverkansprocess av det här slaget kräver mer än att bara vara artig, förbindlig och ständigt leende. Det faktum att Skogsstyrelsen har väl medveten om konsekvenserna av sin nyckelbiotopsregistrering gjort det omöjligt för människor att bruka eller belåna sin skog. Det faktum att myndigheten under så lång tid varit nyttiga idioter som utfört ett arbete som bara efterfrågats av intressenterna bakom FSC, gjorde uppdraget att leda processen betydligt svårare än det hade behövt vara.*
- *Rent generellt tycker jag att de som haft en ledande funktion inom SKS haft bra kompetens för hantering av processen. Någon gång har jag upplevt det som om någon/några SKS-tjänsteman haft svårt att hålla uppdraget fritt från personliga åsikter.*
- *Bra trots nämnda byte av färdriktning, "mission impossible"*

Storskogsbruk (1)

- *Professionellt av Skogsstyrelsen*

Ideell naturvårdsorganisation (2)

- *Imponerande samordning och förmåga att hålla ihop processen! Lyfter på hatten för det.*
- *Bra förutom att det sista de gör är att försvara Herman Sundqvists idé att sluta registrera nyckelbiotoper vid tillsyn av avverkningsanmälda skogar, trots att inga utredningar som gjorts påtalar att det skulle vara felaktigt handhavande i myndighetens tillsynsverksamhet. Det visar sig bara vara Skogsstyrelsens ledning som tycker att frågan om nyckelbiotoper blivit politiserad och därför ska man sluta med registreringen. Urbota dumt av en myndighet med ansvar för miljömålet levande skogar.*

Skogsstyrelsen eller andra myndigheter (6)

- *Johan och Tove har gjort ett fantastiskt jobb när det gäller att samordna och moderera mötena.*
- *Jag tror inte det finns någon som kunde ha gjort det bättre. Saklig, påläst, rättvis och lyckades alltid håller lugnet.*
- *Svår uppgift pga skiftande och oklara förutsättningar*
- *Med svårigheterna med de många uppdrags-/inriktningsförändringarna i uppdraget, har ni skött detta bra!*

- Ödmjuk ledning. Fokus har varit på underlagsmaterial och för lite verkstad för att nå vidare. Med större beslutsmandat och riktning på hela uppdraget hade det kanske kunnat ge ett annat resultat.
- Väl förberedda

Hur har fördelning av roller och ansvar inom processen fungerat?

	Total	Små- och mellanskogsbruk	Storskogsbruk	Ideell naturvårdsorganisation	Forskning eller certifieringsorganisation	Skogsstyrelsen eller andra myndigheter	Vill inte uppge
Inte bra	0	0	0	0	0	0	0
Mindre bra	2	0	1	1	0	0	0
Varken bra eller dåligt / Neutralt	7	3	0	1	0	3	0
Bra	15	4	3	0	0	8	0
Mycket bra	4	0	2	0	1	1	0
Kan inte bedöma / Inte relevant för mig	7	2	1	0	2	2	0
Antal	35	9	7	2	3	14	0

Kommentar

Små- och mellanskogsbruk (1)

- Ofta otydligt om några av Skogsstyrelsen tjänstemän varit referensgrupp eller sakkunniga. Skogsstyrelsen har inte alltid förmått agera med endast en röst.

Storskogsbruk (1)

- Ingången för mig var mer delaktighet och påverkansmöjligheter för deltagarna, en mer lyssnande process men ramarna var snävare än jag trodde.

Ideell naturvårdsorganisation (2)

- Se ovan kommentar om samverkansprocess vs. referensgrupp.
- Har inte märkt av någon fördelning av ansvar. SKS har haft ledningen hela tiden.

Skogsstyrelsen eller andra myndigheter (3)

- *Tycker det fungerat mycket bra med tanke på förutsättningar och att förutsättningarna förändrats över tid.*
- *Bra att Skogsstyrelsen ledde arbetsgrupper då det var ändå vårt uppdrag att genomföra inventeringen.*
- *Skogsstyrelsen har fått göra det stora jobbet och de andra aktörerna har lämnat synpunkter och kritik.*

Hur har kommunikationen/information fungerat som helhet inom processen?

	Total	Små- och mellanskogsbruk	Storskogsbruk	Ideell naturvårdsorganisation	Forskning eller certifieringsorganisation	Skogsstyrelsen eller andra myndigheter	Vill inte uppge
Inte bra	0	0	0	0	0	0	0
Mindre bra	0	0	0	0	0	0	0
Varken bra eller dåligt / Neutralt	0	0	0	0	0	0	0
Bra	12	4	0	2	1	5	0
Mycket bra	21	4	7	0	2	8	0
Kan inte bedöma / Inte relevant för mig	2	1	0	0	0	1	0
Antal	35	9	7	2	3	14	0

Kommentar

Små- och mellanskogsbruk (2)

- *Bra info, både om processens framfart och rena faktauppgifter mm.*
- *Mycket bra under rådande förutsättningar*

Storskogsbruk (1)

- *Det har varit bitvis mycket material att ta sig igenom, men även här har Skogsstyrelsen arbetat föredömligt med bra presentationer och diskussioner i samband med mötestillfällen.*

Ideell naturvårdsorganisation (1)

- *Inbjudan till möten och mötesanteckningar har kommit in i mailkorgen.*

Skogsstyrelsen eller andra myndigheter (2)

- *Bra med Skype möten för att hålla alla uppdaterade; bra med de fysiska träffarna både i Sthlm och fält.*
- *Inom samverkansgruppen bra, utåt mindre bra.*

Hur väl har processen gett utrymme för deltagarna att känna delaktighet, ansvar och engagemang för arbetet?

	Total	Små- och mellanskogsbruk	Storskogsbruk	Ideell naturvårdsorganisation	Forskning eller certifieringsorganisation	Skogsstyrelsen eller andra myndigheter	Vill inte uppge
Inte bra	1	1	0	0	0	0	0
Mindre bra	2	1	1	0	0	0	0
Varken bra eller dåligt / Neutralt	8	3	1	2	0	2	0
Bra	14	3	2	0	2	7	0
Mycket bra	6	1	3	0	0	2	0
Kan inte bedöma / Inte relevant för mig	4	0	0	0	1	3	0
Antal	35	9	7	2	3	14	0

Kommentar

Små- och mellanskogsbruk (3)

- *Mycket tycks ha styrts av politiska beslut, och olika utspel, där man i slutändan hade ganska lite inflytande på det slutgiltiga resultatet.*
- *Skogsstyrelsen har under mycket lång tid, väl medveten om konsekvenserna av sin nyckelbiotopsregistrering, gjort det omöjligt för människor att bruka eller belåna sin skog. Myndigheten har under hela processen krampaktigt klamrat sig fast vid denna roll. Det föder ingen känsla av delaktighet - men kan stimulera till engagemang.*
- *För stor grupp*

Storskogsbruk (1)

- *Egentligen samma som ovan jag hade ingången att ramarna var vidare men upplevde under tiden i processen allt mer att det var små justeringar som det kunde utmynna i.*

Ideell naturvårdsorganisation (2)

- *Se ovan kommentar om referensgrupp.*
- *De olika deltagarna borde kunnat få en möjlighet att få hålla ett anförande om sin syn på skogs- och nyckelbiotopsfrågan.*

Skogsstyrelsen eller andra myndigheter (5)

- *Vi kunde ha gått djupare in i frågor om vad som förenar och vad som skiljer deltagarna åt i sin inställning till olika frågor.*
- *Det gäller att ge och ta i detta sammanhang. Det har varit hög transparens så alla har haft möjlighet att ta initiativ och göra inspel.*
- *Jag hoppas att alla upplever att de kunde komma till tals. Jag upplever ändå att det fanns mycket frustration från alla sidor, att knytarna inte gick att lösa upp.*
- *Återigen, i mångt och mycket upp till deltagande organisations vilja (och mål?)*
- *Oklart hur mycket tid som skulle/fick läggas på arbetet. Engagemang fanns absolut och vissa tog ett betydligt större ansvar än andra.*

Hur väl har vi lyckats efterleva förhållningssättet ”alla blir lyssnade på och respekterade för sina synpunkter”?

	Total	Små- och mellanskogsbruk	Storskogsbruk	Ideell naturvårdsorganisation	Forskning eller certifieringsorganisation	Skogsstyrelsen eller andra myndigheter	Vill inte uppge
Inte bra	1	1	0	0	0	0	0
Mindre bra	0	0	0	0	0	0	0
Varken bra eller dåligt / Neutralt	2	0	0	1	0	1	0
Bra	17	6	3	1	1	6	0
Mycket bra	13	2	4	0	1	6	0
Kan inte bedöma / Inte relevant för mig	2	0	0	0	1	1	0
Antal	35	9	7	2	3	14	0

Kommentar

Små- och mellanskogsbruk (4)

- *Man blir lyssnad på och (oftast) respekterad. Det innebär inte alltid att man upplever att Skogsstyrelsen bryr sig om ens synpunkter.*
- *Utmanande med rena "nejsägare"*
- *Skogsstyrelsens hållning gentemot de skogsägare som ibland förlorat mångmiljonbelopp till följd av nyckelbiotopsregistrering har varit omänsklig och cynisk.*
- *Trots allt bra möjligheter för alla att ge inspel men hur lyssnandet har landat är en öppen fråga*

Storskogsbruk (2)

- *Tycker att de flesta deltagarna med något undantag har haft en professionell framtoning.*
- *Kan tänka mig att vissa parter inte håller med här (då det i vissa sammanhang påpekats att man inte fått gehör för sin sak), men att bli lyssnad på innebär inte nödvändigtvis att få igenom det man säger.*

Ideell naturvårdsorganisation (1)

- *Svårt att sägs när myndigheten ändå gör samma antagande som skogsbruket. Med andra ord har myndigheten redan bestämt sig och vad som än sägs från forskarhåll eller från de ideella föreningarna under mötet så gör det ingen skillnad. Är det respektfullt? Är det lyssnande till?*

Skogsstyrelsen eller andra myndigheter (2)

- *Det fanns alltid bra debattklimat inom samverkansprocessen och möten där. Dock stor frustration att debatten i media var mycket hård och vinklade. Ena dagen kunde det komma en intervju eller debattartikel fullt med felaktigheter, nästa dagen skulle vi sitta i samverkansmöte...*
- *Förvånansvärt bra*

Hur har fysiska möten fungerat med hela samverkansgruppen?

	Total	Små- och mellanskogsbruk	Storskogsbruk	Ideell naturvårdsorganisation	Forskning eller certifieringsorganisation	Skogsstyrelsen eller andra myndigheter	Vill inte uppge
Inte bra	0	0	0	0	0	0	0
Mindre bra	0	0	0	0	0	0	0
Varken bra eller dåligt / Neutralt	6	2	2	1	0	1	0
Bra	11	4	1	0	2	4	0
Mycket bra	17	2	4	1	1	9	0
Kan inte bedöma / Inte relevant för mig	1	1	0	0	0	0	0
Antal	35	9	7	2	3	14	0

Kommentar

Små- och mellanskogsbruk (3)

- *I stort sätt bra möten. Problematiskt med stora grupper och samtidigt stor andel medverkande via Skype med bristfälligt ljud.*
- *Har endast varit med på ett livemöte. Detta fungerade mkt bra.*
- *Ibland riktigt bra och ibland motsatsen*

Storskogsbruk (2)

- *Med så stor grupp blir det ganska ineffektivt då det mest blir presentationer och alla frågor kan inte diskuteras igenom. Ett möte som upplevs som bra kan ändå vara ineffektivt.*
- *Särskilt decembermötet var väldigt professionellt genomfört.*

Ideell naturvårdsorganisation (2)

- *Även här mycket bra arbetat av processledningen.*
- *Som tidigare nämnts känns det många gånger som om det är meningslöst för naturvården att vara delaktiga. Man får ju inget gehör första kunskapen man besitter. Men det har alltid varit god mat till lunch på mötena.*

Skogsstyrelsen eller andra myndigheter (3)

- *De fysiska mötena har varit en förutsättning för att komma varandra lite närmare. Inte minst de tre exkursionerna har varit nyttiga.*
- *Man måste se det utifrån att det är en stor grupp som är heterogen. Med de förutsättningarna har det fungerat mycket bra.*
- *Lite för mycket information och för lite diskussion.*

Hur har Skype-möten fungerat med hela samverkansgruppen?

	Total	Små- och mellanskogsbruk	Storskogsbruk	Ideell naturvårdsorganisation	Forskning eller certifieringsorganisation	Skogsstyrelsen eller andra myndigheter	Vill inte uppge
Inte bra	1	1	0	0	0	0	0
Mindre bra	2	2	0	0	0	0	0
Varken bra eller dåligt / Neutralt	5	0	1	1	0	3	0
Bra	16	4	3	0	2	7	0
Mycket bra	9	1	3	1	0	4	0
Kan inte bedöma / Inte relevant för mig	2	1	0	0	1	0	0
Antal	35	9	7	2	3	14	0

Kommentar

Små- och mellanskogsbruk (3)

- *Bra, men svårt att föra inkluderande diskussioner.*
- *Skype är generellt svårt i stora grupper. Föredragsinriktade möten är ok men interaktiviteten funkar knappast bra.*
- *Vissa teknikproblem med hörbarhet*

Storskogsbruk (2)

- *ställer stora krav på ens eget fokus.....*
- *Tekniken har fungerat närmast klockrent, sparar massor med restid och deltagarna har tagit plats.*

Ideell naturvårdsorganisation (2)

- *Proffsigt hanterat av processledningen*
- *Tekniken har allt som oftast fungerat.*

Skogsstyrelsen eller andra myndigheter (4)

- *Bra som ensidig information. Mindre bra för diskussion.*
- *Vore roligare med bilder på de som inte jobbar på Skogsstyrelsen men det har att göra med vad som är tekniskt möjligt. En del deltagare kan vara ovana med Skypemöten och det finns en tendens till att det var färre som pratade på Skypemötena.*
- *Ibland svårt att höra vad som sägs i lokalen via Skype.*
- *Bra att möjlighet att delta på Skype finns, men lite av poängen att träffa och prata med andra aktörer missar man.*

Hur har Skype-möten fungerat med mindre arbetsgrupper?

	Total	Små- och mellanskogsbruk	Storskogsbruk	Ideell naturvårdsorganisation	Forskning eller certifieringsorganisation	Skogsstyrelsen eller andra myndigheter	Vill inte uppge
Inte bra	0	0	0	0	0	0	0
Mindre bra	2	1	0	0	0	1	0
Varken bra eller dåligt / Neutralt	2	0	1	1	0	0	0
Bra	10	3	2	1	0	4	0
Mycket bra	16	3	4	0	0	9	0
Kan inte bedöma / Inte relevant för mig	5	2	0	0	3	0	0
Antal	35	9	7	2	3	14	0

Kommentar

Små- och mellanskogsbruk (1)

- *Fungerar bättre mindre grupp men även här bör det vara inriktat på på till största delen presentation/envägskommunikation.*

Storskogsbruk (2)

- *i mitt fall en ganska stor mindre grupp, se ovanstående kommentar*
- *Samma här som ovan, här kan dock fysiska möten vara motiverade för att göra arbetspass och producera något, det kan var svårt via Skype.*

Ideell naturvårdsorganisation (1)

- *Tekniken har allt som oftast fungerat.*

Skogsstyrelsen eller andra myndigheter (2)

- *Bara varit med i arbetsgrupper med Skogsstyrelseanställda.*
- *Skype funkar betydligt bättre i mindre grupper när man är färre personer.*

Hur har exkursionerna fungerat? (Strömsund, Jokkmokk, Sälen)

	Total	Små- och mellanskogsbruk	Storskogsbruk	Ideell naturvårdsorganisation	Forskning eller certifieringsorganisation	Skogsstyrelsen eller andra myndigheter	Vill inte uppge
Inte bra	1	1	0	0	0	0	0
Mindre bra	0	0	0	0	0	0	0
Varken bra eller dåligt / Neutralt	1	0	1	0	0	0	0
Bra	10	4	1	1	1	3	0
Mycket bra	20	4	5	1	1	9	0
Kan inte bedöma / Inte relevant för mig	3	0	0	0	1	2	0
Antal	35	9	7	2	3	14	0

Kommentar

Små- och mellanskogsbruk (4)

- *Nyttigt att träffas och diskutera i fält.*
- *Har varit med på en.*

- Att åka på möten eller exkursioner med en myndighet som tycks ha gjort det till ett särskilt mål att cyniskt slå undan benen för människor som vill leva och verka i skogsbygderna är inte väl använd tid.
- Välorganiserade och deltagare med respektfull medverkan

Storskogsbruk (2)

- Bara deltagit i Jokkmokk men är det nått vi kan inom branschen så är det fältexkursioner och jag tycker innehållet var mycket relevant och viktigt för förståelsen hos många av deltagarna.
- Var endast med i Jokkmokk, som var väldigt givande.

Skogsstyrelsen eller andra myndigheter (3)

- Ger både fakta, bildminnen och möjligheter till att skapa personliga relationer.
- Viktiga inslag i processen för att för diskussion om konkreta objekt
- Intressanta diskussioner på verkliga objekt. Mer avslappnat i skogen.

Hur väl har du kunnat förankra och kommunicera arbetet i processen inom din organisation?

	Total	Små- och mellanskogsbruk	Storskogsbruk	Ideell naturvårdsorganisation	Forskning eller certifieringsorganisation	Skogsstyrelsen eller andra myndigheter	Vill inte uppge
Inte bra	0	0	0	0	0	0	0
Mindre bra	1	0	0	0	0	1	0
Varken bra eller dåligt / Neutralt	5	2	1	0	1	1	0
Bra	14	3	4	0	2	5	0
Mycket bra	10	3	2	2	0	3	0
Kan inte bedöma / Inte relevant för mig	5	1	0	0	0	4	0
Antal	35	9	7	2	3	14	0

Kommentar

Små- och mellanskogsbruk (3)

- Svårt med tvära politiska kastriktningar.

- Jag har haft ett starkt stöd för mina ståndpunkter inom min organisation.
- Har kommunicerat utvalda delar av vad som sagts löpande.

Storskogsbruk (2)

- har haft ganska fria händer
- Vi är en relativt liten organisation med lite spetskompetens, blivit mycket information men har fått stöd och feedback när det behövs.

Skogsstyrelsen eller andra myndigheter (2)

- Upp till mig/min organisation, inga skuggor över er insats.
- Jag har själv inte kommunicerat så mycket men andra inom organisationen har gjort mer där.

Mål, resultat och effektivitet

Hur väl har vi lyckats nå det mål vi satte upp för samverkansprocessen hösten 2018?

Samverkansprocessen ska bidra till att utveckla nyckelbiotopsinventeringen:

- för att den ska vara rättssäker och ha hög kvalitet,
- för att ge kunskapsunderlag som samtliga intressenter har förtroende för, så att skogsägare accepterar arbetssättet och har förståelse för behovet av och motivation för att bevara nyckelbiotoperna.

	Total	Små- och mellanskogsbruk	Storskogsbruk	Ideell naturvårdsorganisation	Forskning eller certifieringsorganisation	Skogsstyrelsen eller andra myndigheter	Vill inte uppgge
Inte bra	3	1	0	1	1	0	0
Mindre bra	12	5	2	1	0	4	0
Varken bra eller dåligt / Neutralt	8	0	2	0	0	6	0
Bra	7	1	3	0	1	2	0
Mycket bra	1	0	0	0	1	0	0
Kan inte bedöma / Inte relevant för mig	3	2	0	0	0	1	0
Antal	34	9	7	2	3	13	0

Kommentar

Små- och mellanskogsbruk (5)

- *Fokus blev mycket NV Sverige. Visserligen bra med ett högre mått av objektivitet. Men efter den paus som gjordes då man konstaterade att begreppet fungerade dåligt i nordväst och att man därefter skulle ha en högre tröskel i Nordväst - blev den låga tröskel som sattes där fullständigt oacceptabel. Det upplevdes som en tjänstemannakupp i strid med uppdraget.*
- *Fortsatt oklart vad slutresultatet blir. Oklart om Skogsstyrelsens styrelse har modet att ta nödvändiga beslut om att upphöra registreringen av nyckelbiotoper vid avverkningsanmälan. Frågan om rättssäker hantering har ej landat.*
- *Rättssäkerheten är lika med noll. Huruvida ett område klassas som nyckelbiotop eller inte, avgörs till allt för stor del av den enskilde tjänstemannens subjektiva bedömningar. Med tiden har det skett betydande glidningar i bedömningarna som utförs av myndigheten - utan att det fattats några beslut om denna inriktning från centralt håll i Skogsstyrelsen. Pigga, väl pålästa skogsägare har mycket större möjlighet att bli behandlade enligt svensk lag än de skogsägare som till följd av till exempel ålder inte orkar ta strid med Skogsstyrelsen i frågor som rör bedömningar, möjlighet till ersättning för inskränkt brukande etc. Så ska det inte vara i ett rättssamhälle - där ska var och en få sin rätt utan att i varje läge måsta ta strid för den.*
- *Det är skillnad på att ev. vara rättssäker och uppfattas som rättssäker. Det senare är iaf inte uppfyllt. Jag tycker att enkätundersökningen om NB saknar en central fråga. Hur mycket pengar är du som skogsägare beredd att satsa ur egen ficka till gagn för svensk naturvårdsarbete? Tror inte alla har insikt vad det kostar för dem att få en större ej ersatt NB utpekad på sin fastighet.*
- *Tveksam till att skogsägare upplever metodiken transparent och rättssäker. För lite fokus på information och dialog med skogsägare.*

Storskogsbruk (4)

- *alla kommer aldrig att bli nöjda*
- *Tro att det hänger samman med mina förväntningar om att det fanns vidare ramar. Den nya inventeringsmetodiken i NV är ju positiv men nivåläggningen och regionalisering (lokala bedömningar) är ju knäckfrågan för att få förtroende från markägarna.*
- *I efterhand inser man att uppgiften var jättesvår (omöjlig?) att lyckas med. Ingående aktörer har haft helt olika mål med processen och också helt olika bild av vad som är SKS ansvar och vad som egentligen ligger utanför det SKS kan påverka (certifieringen). Däremot har processen varit värdefull för att förstå exakt hur komplex och värdeladdad frågan är. Och precis som SKS konstaterar är det enormt svårt att lösa frågor som baseras på värderingar snarare än "objektiv kunskap".*

- *Resultatet blev en bättre inventering men nivåläggningen blev (i princip) oförändrad vilket fortsatt leder till ett dåligt prioriteringsunderlag för ekologisk landskapsplanering och att enskilda markägare fortsatt hamnar i kläm.*

Ideell naturvårdsorganisation (2)

- *Det står ganska klart att arbetsättet inte kommer att accepteras av skogsägare. Dock anser jag inte det vara tillräckligt starka skäl för att dra de slutsatser som SKS drog.*
- *Sks har ju lagt in en idé att sluta registrera nyckelbiotoper vid tillsyn så målet har ju kapsejsat. Skogsbrukets företrädare verkar dock nöjda så deras mål torde vara uppfyllt. Men miljömålet levande skogar torde slita sitt hår i vända över att ansvarig myndighet kastat in handduken.*

Skogsstyrelsen eller andra myndigheter (7)

- *Vi nådde inte fram till att få skogsägare att acceptera arbetsättet och ha förståelse för behov och motivation för att bevara nyckelbiotoper.*
- *Nyckelbiotopsinventeringen har utvecklats för att bli mer objektivt och säkerställa kvaliteten i inventeringen. Det verkar dock inte ha hjälpt så mycket för acceptansen av resultaten (åtminstone bland högljudda representanter för markägarkåren).*
- *EN komplicerad fråga som inte gör sig rätt med en punkt, slutbedömning blir inte bra, vi har inget egentligt fortsatt arbete med NB som nationellt kunskapsunderlag i den aspekten så ett totalt misslyckande, men å andra sidan så har vi lärt oss mycket och metod och samt andra delar har kommit skogssektorn till dels där kunskap har fördelats. Tror ingång i uppdraget var för snävt, vi borde ha börjat från början med att se över nyckelbiotopsbegreppet i sin helhet med syftet att ta fram ett nationellt kunskapsunderlag.*
- *Bra för att metoden har utvecklats med checklistor mm. Att få acceptans var nog en omöjlig uppgift från början då delar av skogsbruket redan på förta exkursionen lade fast sin ståndpunkt om Nb senare inte ville backa en tum från.*
- *Er process har skapat förutsättningar för detta, men i delar har naturligtvis inte allt fungerat, men det återspeglar andra problem, inte er insats.*
- *Uppenbarligen inte...*
- *Det är svårt att svara på frågan eftersom de politiska besluten har tagit över och påverkat förutsättningarna. Man kan väl inte säga att enskilda skogsägarnas syn på arbetsättet har förändrats. För de som var negativa är de nog fortfarande negativa. Men min bild är dock att det är många skogsägare som accepterar arbetsättet och har förtroende men de hörs inte lika tydligt i media som de som är negativa.*

Hur bedömer ni resultaten av processen som helhet?

	Total	Små- och mellanskogsbruk	Storskogsbruk	Ideell naturvårdsorganisation	Forskning eller certifieringsorganisation	Skogsstyrelsen eller andra myndigheter	Vill inte uppgge
Inte bra	4	1	0	2	0	1	0
Mindre bra	7	3	2	0	1	1	0
Varken bra eller dåligt / Neutralt	10	2	0	0	1	7	0
Bra	9	1	4	0	1	3	0
Mycket bra	1	0	1	0	0	0	0
Kan inte bedöma / Inte relevant för mig	3	2	0	0	0	1	0
Antal	34	9	7	2	3	13	0

Kommentar

Små- och mellanskogsbruk (5)

- Bra att problematiken med nyckelbiotoperna lyfts och den nya insikten att det är problematiskt att inventera i samband med avverkningsanmälan. Men i övrigt inte särskilt bra. Så här i efterhand hade nog acceptansen för förutvarande metodik i NV varit större än den nya.
- För tidigt att säga. Ett beslut från Skogsstyrelsen om att sluta registrera nyckelbiotoper i samband med avverkningsanmälan skulle vara ett teg i rätt riktning.
- Huruvida processen bidragit till Skogsstyrelsens plötsliga insikter kring innebörden i tillsynsuppdraget, eller inte, är svårt att avgöra. Det är inget mindre än en skandal att myndigheten under så lång tid fått orsaka så stor skada och så mycket lidande, genom en verksamhet som inte är förenlig med Skogsstyrelsens tillsynsuppdrag.
- Jag hade förväntningar om att "ribban" för NB i nordvästra Sverige skulle bli betydligt högre. Nivåanpassningen i olika regioner gav inte det utslag som det borde gett. De vetenskapliga grunden för att vara så försiktig som man nu blev finns enligt mig inte. Nivåläggningen i nordväst kan knappast uppfylla uppdragsgivarens intentioner.
- Känns tyvärr irrelevant m t p de delutredningar som myndigheten redovisat i slutskedet

Storskogsbruk (3)

- *har lett till en nya förslag med klok innebörd som nu är på remiss. Tyvärr har uppmärksamheten även lett till kärvare anslag....*
- *Den är inte färdig. NB begreppet är inte tydligare utanför NV nu än före processens start. Arbetet med förutsägbarhet och transparens i NV var bra men behövs även utanför NV åtminstone i Norra Sverige.*
- *Utifrån vad som har varit möjligt att uppnå måste man väl ändå betrakta resultatet som bra! Den utvecklade metodiken för NV är mer tydlig och objektiv exempelvis, och det har tagits fram många bra kunskapsunderlag under processens gång mm. Sedan har ju resursfrågan hos SKS också varit en utmaning givetvis, med mer resurser hade man kommit längre vad gäller utvecklad metodik utanför NV.*

Ideell naturvårdsorganisation (1)

- *Förkastligt och ett tidsödsleri som inte gagnar uppfyllandet av miljömålet levande skogar.*

Forskning eller certifieringsorganisation (1)

- *Bra på så sätt att man kommit en bra bit på väg med kunskapsunderlag och den utvecklade metoden men det finns fortfarande mycket olöst för att hela frågan om NB ska fungera och vara accepterad. Jag ger inte högre betyg pga de sistnämnda.*

Skogsstyrelsen eller andra myndigheter (6)

- *Har inte på något avgörande sätt ändrat redan förutfattade tankar och åsikter.*
- *Finns mycket bra delar men också många mindre bra*
- *Har inte löst huvuduppgiften men fört arbetet med naturvård framåt i stort. Ett stort framsteg har varit att börja ta i frågan om hur mycket behövs, detta viktiga steg har nog inte tagits utan samverkansprocessen.*
- *Om ert (SKS!) uppdrag ska kunna utföras, krävs otroligt snabbt utvecklande av nya arbetsätt, samtidigt som förtroendet fått sig en kraftig törn under tiden. Inte avundsvärd situation!*
- *Oerhört mycket tid, resurser och engagemang har lagts på detta arbete som just nu känns som det var till liten nytta.*
- *Eftersom de politiska besluten förändrade förutsättningarna blev inte resultatet det önskade. Utifrån den har inte den stora arbetsinsatsen get valuta. Men det var ju omöjligt att förutse. Ansatsen var bra.*

Hur väl har samverkansprocessen uppfyllt din organisations förväntningar som process betraktat?

	Total	Små- och mellanskogsbruk	Storskogsbruk	Ideell naturvårdsorganisation	Forskning eller certifieringsorganisation	Skogsstyrelsen eller andra myndigheter	Vill inte uppge
Inte bra	2	1	0	1	0	0	0
Mindre bra	8	1	1	1	0	5	0
Varken bra eller dåligt / Neutralt	7	2	2	0	2	1	0
Bra	8	2	3	0	0	3	0
Mycket bra	1	0	1	0	0	0	0
Kan inte bedöma / Inte relevant för mig	8	3	0	0	1	4	0
Antal	34	9	7	2	3	13	0

Kommentar

Små- och mellanskogsbruk (5)

- *Processen i sig har funkade OK, men upplever inte att man lyssnat på det enskilda skogsbruket.*
- *Erik Kretz har varit mycket bra!*
- *Se ovan*
- *Vi hade förväntat oss en process där statens sektorsmyndighet var beredd att diskutera nyckelbiotopsfrågan med beaktande av det hållbara skogsbrukets alla dimensioner. Eftersom Skogsstyrelsen hela tiden styvnackat vägrat bortse från de effekter deras verksamhet haft för folk och företag i skogsbygderna har det aldrig gått att diskutera nyckelbiotopsregistreringens effekter på skogsbrukets ekonomiska och sociala dimensioner.*
- *Se föregående kommentar.*

Storskogsbruk (3)

- *När det gäller metodutvecklingen i NV har den känts utdragen och styrts i hög grad av SKS inre krafter.*
- *Vi kan inte annat än vara nöjda med att blivit lyssnade till och fått ett utrymme. Ramarna kan vi inte påverka även om förväntningarna varit annorlunda.*

- *Det var omöjligt att på förhand veta hur processen skulle arta sig, men på det stora hela anser vi att nyckelbiotopsfrågan har flyttats fram något dessutom klargjorts en aning. Givet förutsättningarna så är det en mycket svår fråga att nå perfekt konsensus inom.*

Ideell naturvårdsorganisation (2)

- *Självfallet blev processen kraftigt berörd av att regeringen drog tillbaka nbi. Men detta anser vi inte motiverar de slutsatser som SKS drog.*
- *Vi är glada att vi fått vara deltagare men processens mål har ju inte uppnåtts så då känns det rätt meningslöst.*

Skogsstyrelsen eller andra myndigheter (4)

- *Helt pga av GD och otaktiska och okloka beslut som tydligt påverkade hela processen när den var pågående eller i uppstart som helt förändrade förutsättningarna.*
- *Att det inte blev någon landsomfattande inventering kanske inte kan lastas samverkansprocessen men det är nog den största motgången.*
- *Som process-princip har det varit bra.*
- *Slutresultatet känns inte så lyckat.*

Har det varit ett ändamålsenligt (= bra) arbetssätt för att uppnå önskade mål? (givet förutsättningar hösten 2018 och jmf med andra tänkbara arbetssätt)

	Total	Små- och mellanskogsbruk	Storskogsbruk	Ideell naturvårdsorganisation	Forskning eller certifieringsorganisation	Skogsstyrelsen eller andra myndigheter	Vill inte uppge
Inte bra	1	1	0	0	0	0	0
Mindre bra	3	1	1	0	0	1	0
Varken bra eller dåligt / Neutralt	6	2	1	1	0	2	0
Bra	17	3	4	1	1	8	0
Mycket bra	1	0	1	0	0	0	0
Kan inte bedöma / Inte relevant för mig	6	2	0	0	2	2	0
Antal	34	9	7	2	3	13	0

Kommentar

Små- och mellanskogsbruk (5)

- *Arbets sättet kan nog fungera. Det som brustit är balansen, yttre omständigheter samt de oförenliga viljorna.*
- *Utmanande uppgift !*
- *Samverkansprocessen har bidragit till större insikt för myndigheten om svårigheterna med nyckelbiotoper*
- *Skogsstyrelsens hållning och roll i nyckelbiotopsfrågan har i allt väsentligt varit densamma som när en vapentillverkare levererar vapen till en krigförande stat och sedan tvär sina händer med orden "det var ju aldrig meningen att våra produkter skulle användas på det sättet..."*
- *Om ni tycker att ni vill ligga i mittfåran av uppfattningar så ligger det ju i sakens natur att nästan alla inblandade blir missnöjda. Jag tror ändå på att frågor som dessa behöver diskuteras i grupp trots att alla inblandade vet att vi inte kommer att nå fram till någon långtgående samsyn. Alternativet är att myndigheten jobbar på egen hand "på kammaren" och lyssnar av olika intressenter allt eftersom löpande. Jag tycker inte vi ska inte vara rädda för debatt och olika synsätt vara sig offentligt eller i grupper. Ibland kan man känna en viss trötthet över floskler om samsyn, samverkan och samförstånd från både politiken och från myndigheter. Allt kan inte uppnås samtidigt. Det måste finnas insikt om det och dessutom mod att säga det.*

Storskogsbruk (2)

- *Som jag upplever det hade samma resultat kunnat uppnås genom ett internt skogsstyrelsearbete som presenterats för deltagarna då påverkansmöjligheten varit låg. Hjälp med metodutveckling och inventering hade man kunnat få utan en stor process.*
- *Jag har svårt att se att det hade funnits några alternativa arbetssätt. Att man inte når målet innebär INTE att processen och arbetssättet varit dåligt!*

Ideell naturvårdsorganisation (2)

- *Arbets sättet har varit bra, men uppfyller inte helt syftet med en samverkansprocess. (Jmfr samverkan skogsproduktion).*
- *Med tanke på den polarisering som startats av skogsbrukets företrädare i ämnet gällande nyckelbiotoper så är nog inte en process som denna ett bra verktyg. Statens myndighet, SKS, ansvarig för miljömålet levande skogar borde agera som myndighet och inte lägga sig platt för skogsbrukets hat mot nyckelbiotoper.*

Skogsstyrelsen eller andra myndigheter (4)

- Svårt att se något bättre alternativ.
- Det var bättre att försöka med samverkan för att utveckla inventeringen, än att låta bli. Då hade kritiken förmodligen varit ännu större och vi hade haft ännu svårare att nå acceptans för arbetet med nyckelbiotoper.
- Har svårt att se att något annat arbets sätt varit bättre.
- Lite svårt att se hur det borde genomförts, för att minska sprickorna mellan organisationer, samt förutsättningarna att behålla förtroendet från alla håll.

Hur har olika delar/aktiviteter fungerat? (typ utvecklad metod nordväst, markägarkommunikation, uttolkning av regeringsuppdrag, utredningar mm)

Nämn de delar/aktiviteter som vi har lyckats bra med. Kan gälla både process och resultat.

Små- och mellanskogsbruk (7)

- *Information. Har varit starkt kunskapshöjande och lärorikt att delta i processen. Man har under processens gång tagit fram mycket intressanta fakta som är värdefulla för framtiden.*
- *Saklighet, Öppenhet, tydlighet och transparens!*
- *Processledning - Starkt att kunna hålla ihop processen trots starka synpunkter och svajiga politiska riktlinjer. Alla har kommit till tals i processen. God administration, mötesinbjudningar, dokumentation m.m.*
- *Ledning; Tydlig, saklig och respektfull Exkursion (Mora); mkt givande både kring förståelse för metod men även givande i de diskussioner som var under dagarna*
- *Utredningarna angående NB registrering i samband med avverkningsanmälningar tittar på många aspekter och är grundliga i sina analyser. Slutsatserna är i mitt tycke korrekta i det mesta. Checklistorna för NV-Sverige var ett steg framåt för att bli mer transparent. Resultatet i kommunikationsgruppen var bra förankrat.*
- *Exkursioner. Underlagsrapporter (Även om jag inte håller med om allt som står i dem). Bra förslag om avveckling av reg av NB vid tillsyn.*
- *Exkursioner och dialog i samband med dessa*

Storskogsbruk (6)

- *se tidigare kommentar om nu aktuell remiss*
- *Att ta fram en utvecklad inventeringsmetod för NV. Exkursioner*
- *Utvecklad metod i nordvästra Sverige (=resultat). Kunskapsunderlag baserade på "gemensam världsbild" och fakta (=resultat). Bra och öppen dialog inom processen, även om aktörer i grunden har olika syn på vissa saker.*
- *skapande av en mer objektiv, transparent och förutsägbar inventering*

- *Själva nyckelbiotopklassningen mer förhoppningsvis nu mer transparent och rättssäker än innan processens start. En bättre anpassad metod i nordväst är utvecklad och redo att tas i bruk. De olika sidorna som företrätt synpunkter har förhoppningsvis fått en större förståelse för varandras åsikter. Själva mötena har dessutom varit väl avvägda och trevliga att bevista.*
- *Väl förberedda och genomförda möten.*

Ideell naturvårdsorganisation (2)

- *Processledningen har lyckats mycket bra med de praktiska organisatoriska delarna. Varit lätt att följa arbetet, stor transparens.*
- *Bra att ni fått in både forskare och ideell naturvård och fått ihop fältexcursioner.*

Forskning eller certifieringsorganisation (2)

- *Bra organiserade möten, lagom omfattning på dagordningar m.m. Bra balans med excursioner, vilka också varit väldigt nyttiga och jag upplever att där har man kommit längst i diskussionerna. Många grundförutsättningar har dokumenterats båda vad gäller NB men också inställning och acceptansen och där finns mer att göra.*
- *Väl genomförda möten och väl organiserat!*

Skogsstyrelsen eller andra myndigheter (11)

- *Utvecklad metod NV*
- *Utvecklad metod nordväst med checklistor*
- *Excursionerna har gett goda minnesbilder (målbilder) som vi på plats varit relativt överens om. Skapat en bra förståelse för Skogsstyrelsens svåra roll.*
- *Att det blev en utvecklad metod måste anses som mycket bra eftersom det är en omständlig process såväl inom Skogsstyrelsen som i samverkan med externa aktörer. Utredning om registrering av NB vid avverkningsanmälan/ansökan har under omständigheterna fungerat bra med tanke på att det är en "helig ko" som berörs*
- *Utvecklad metod nordväst, markägarkommunikation*
- *Flera av de mindre arbetsgrupperna har varit mycket konstruktiva och bra som har resulterat i bra förslag och resultat. Även den bredd inom samverkansprocessen som lämnat input och bidragit till metodens framtagande i nordväst har varit bra.*
- *Utredningar underlag nordvästra Sverige Utvecklad metod för nordvästra Sverige Förhandsgranskning, mobila fältstöd, checklistor, provytemetod Attitydundersökning gav en intressanta svar. Markägarkommunikationen förbättrades*
- *Att alla till slut var representerade efter den olyckliga pausen. Börjat ta i frågan om lokal/regional anpassning utifrån landskapsanalyser. Utvecklade checklistor Öppnat många nya kontaktytor*

- *Era snabba reaktioner på ändrade förutsättningar har ändå varit bra, även om dessa ändringar inte underlättat möjligheterna att nå ett accepterat resultat.*
- *Utvecklat bättre stöd till inventeringen i fält med checklistor, definitioner m.m.*
- *Organisation av process. Belysa problem och ta fram vetenskapligt underlag.*

Nämn de delar/aktiviteter som vi inte lyckats bra med. Kan gälla både process och resultat.

Små- och mellanskogsbruk (6)

- *Tröskeln för nordvästra Sverige. En ökad objektivitet kan vara bra, men när man samtidigt sätter en subjektiv tröskel som inte kan accepteras av av berörda skogsägare blir den väldigt problematisk. Man låser därmed fast tröskeln på ett sätt som riskerar påverka enskilda människor för en lång tid framöver. Här har man bara bidragit till ökade problem.*
- *Inte nått i mål när det gäller större rättssäkerhet för skogsägare
Nyckelbiotopsfrågan är om möjligt ännu mer polariserad idag än när processen startade*
- *Har varit med alldeles för kort tid. Det jag varit med om tycker jag har fungerat mkt bra*
- *Vi har inte lyckats komma till större samsyn i NB än när vi började.*
- *Nivåläggning av NB i nordväst. Avsaknad av mer klargörande frågeställning kring NB/privat ekonomi i enkätundersökningen.*
- *Tog frågan i fel ända. Delutredningar och syntesrapport skulle genomförts som grund för processen.*

Storskogsbruk (6)

- *se tidigare kommentar om metodutvecklingen*
- *Nivåläggning i NV Förutsägbarhet i övriga delar av Sverige.*
- *Nivåläggning av NB-ribban i nordväst. Bra ansats att prata bevarandevärde utifrån landskapsperspektivet men också tydligt att det saknas tillräcklig kunskap om nuläge, som gör det svårt att komma framåt i frågan. Dessutom olika värderingar i gruppen om hur mycket som behöver skyddas, och hur NB-begreppet ska förhålla sig till det övergripande skyddsbehovet. Personligen tror jag att den frågan skulle behövt "processas" mer/längre...*
- *nivåläggning i NV*
- *Vi hade önskat något mer fokus på utveckling av klassning av den skogstyp som, i våra ögon, inte riktigt når upp till nyckelbiotopklass men ändå precis kvalar in på något vaga grunder. Nyansskillnader: Begreppet "nyckelbiotop" är ett begrepp som används för vitt skilda naturtyper med olika representation i landskapen samt olika känslighetsgrad. I vissa fall hade det känts aktuellt att arbeta för byta ut begreppet "nyckelbiotop" och ersätta med annan nomenklatur, såsom ex. "flora- och faunalokal".*

- *Kanske varit lite väl toleranta i vissa sammanhang när samma frågor/ställningstagande kommer upp gång på gång (dock svårt att göra något åt.*

Ideell naturvårdsorganisation (2)

- *Det har inte känts som att vi har kunnat påverka resultatet i nämnvärd mening. Resultatet är baserat på skogsbrukets kritik och anpassat efter detta, vilket är mycket olyckligt. Frågor rörande lagstiftningen (2kap mb, 12:6 osv) har inte hanterats i tillräckligt omfattning givet dess faktiska relevans (vilket även SKS under sittande möten har hållit med om)*
- *Ni har inte lyckats få gehör för den kunskap som framförts av både forskare och ideell naturvård gällande naturvärden och nyckelbiotoper och ni har fullständigt misslyckats med målen, särskilt som myndigheten själv initierat ett stopp för registrering av nyckelbiotoper i samband med tillsyn av avverkningsanmälningar. Skamligt.*

Forskning eller certifieringsorganisation (2)

- *Det finns fortfarande för mycket oslöst med NB-frågan, den är inte accepterad. Detta har inte så mycket med samverkansprocessen att göra utan mer med regeringsuppdraget att göra. Processen kanske kom lite för tidigt? Sånt här tar tid och inte helt solklart vem som äger frågan eller att det är accepterat om vem som äger frågan.*
- *Innehåll och resultat.*

Skogsstyrelsen eller andra myndigheter (10)

- *-Registrering av NB i samband med avv anmälan.*
- *Borde ha ägnat mer tid åt att förstå varandras olika syn på kärnfrågorna. Börja med att ta fram sådant som parterna är överens om , sådant som förenar.*
- *Det övergripande syftet att lösa upp knutan. Men eftersom detta är en högst politisk fråga var det kanske lite väl optimistisk att tror att vi kunde lösa det med samverkan mellan myndigheter, skogsbruket och andra aktörer.*
- *Att hålla ihop processen har inte gått bra alls, där flera aktörer lämnade vilket är oerhört dålig. Trots många tillfällen så har många av deltagarna inte vågat lämna skyttegravarna beskyller varandra och myndigheterna mer än att våga ta steget framåt och jobba mot en bra lösning. Skogsstyrelsen har inte lyckats övertyga deltagarna om att behovet är stort med att ta fram ett nationellt kunskapsunderlag och fått samverkansprocessen arbeta tillsammans i den riktningen.*
- *Nivåläggning Nordväst - borde vara samma nivå som i övriga landet. Förslaget med att upphöra reg av NB i samband med avverkningsanm.*
- *Löpande uppföljning och kontrollinventering hade varit önskvärt att slutföra.*

- *Att nå fram med att en inventering är bra och skulle lösa många konflikter i samband med avverkning.*
- *Resultatet har som sagt inte blivit bra.*
- *Att öka motivation och förståelse för betydelsen av nyckelbiotoper.*
- *Det behövs ett underlag som visar förslag på hur mycket skog som behöver avsättas för naturvårdsändamål inom olika delar av Sverige (typ Angelstams) utifrån myndighetens synvinkel (en enskild kan välja att avsätta betydligt mer). Detta behöver ställas mot hur mycket värdefull skog det finns kvar. I vissa delar finns det mer än vad som behövs och i andra delar finns för lite. Det är detta underlag som saknas idag och som leder till konflikt. Det är inte roligt att tala om att värdekärnor av skog kanske inte "måste" sparas men det kanske är nödvändigt för att staten ska vara tydlig?*

Finns det några resultat som er organisation särskilt tar med sig och tänker implementera? Vilka i så fall?

Små- och mellanskogsbruk (3)

- *Inte resultat, men väl faktauppgifter.*
- *Hantering av naturvärden.*
- *Nej, knappast. Inte konkret så men vi har fått en bra inblick/insikt i hur ni och andra kommer att bedöma naturvärden vid NB inv. Det har vi nytta av.*

Storskogsbruk (5)

- *Utvecklad metodik i NV.*
- *Utvecklad metod för NV så småningom.*
- *nivåläggning (vi är FSC-certifierade...)*
- *Vi tar med oss resultaten för diskussion och spridning inom organisationen.*
- *Att inse att processen är minst lika viktig som resultatet, även om det tar betydligt längre tid.*

Ideell naturvårdsorganisation (1)

- *-Forskarnas kunskaper om naturvärden och nyckelbiotoper. Nåt annat finns nog inte mycket annat att glädjas åt.*

Forskning eller certifieringsorganisation (1)

- *Jag tar med mig den utvecklade metoden och kunskapsunderlaget i mitt arbete. Samt kännedomen om aktuella frågor bland markägare m.m.*

Skogsstyrelsen eller andra myndigheter (4)

- *Utveckla checklistor för andra biotyper i utanför nordvästra Sverige. Med tanke på attitydundersökningen kan rådgivningsinsatser och en utvecklad strategi för kommunikation förbättra kunskapen om nyttan med ett samlat kunskapsunderlag.*
- *Utvecklad metod med checklistor*
- *Processformen kommer vi nog att använda i egna arbetet.*
- *Bra med forskarna som studerar processen.*

Viktiga erfarenheter

Positiva erfarenheter från processen som är värda att framhålla.

Små- och mellanskogsbruk (6)

- *Har varit starkt kunskapshöjande och lärorikt att delta i processen.*
- *Att vi nu har en mätbar objektiv grund för huruvida en provyta och sedermera ett bestånd är en nyckelbiotop eller ej.*
- *Bra processledning Väl förberedda möte och exkursioner Ökad insikt om problematiken med nyckelbiotoper hos Skogsstyrelsen*
- *Grupp med intressenter av alla slag ger fina diskussioner. Bra ledning.*
- *Se tidigare kommentarer*
- *Processledningens förmåga att klara "slalomåknigen" och inte, tydligt i alla fall, låta personliga synpunkter färga arbetet*

Storskogsbruk (5)

- *Väl fungerade möten och aktiva mötesdeltagare där det går att få ut mycket nytta av deltagarna.*
- *Johan Wester. Ödmjuk, lyssnande, stor integritet, tydlig och skarp när det behövs.*
- *ökad kunskap utökade kontakter många bra diskussioner*
- *Relativt välsmord maskin med tanke på alla olika representanter, där mötena har hållit sig till givna tidsramar.*
- *Se föregående sida*

Ideell naturvårdsorganisation (1)

- *Intressant att se hur myndigheten lägger sig platt för skogsbrukets intressen.*

Forskning eller certifieringsorganisation (1)

- *Jag tycker Skogsstyrelsens medarbetare i denna process har gjort ett jättebra jobb med tanke på det enormt svåra regeringsuppdraget.*

Skogsstyrelsen eller andra myndigheter (11)

- *Alltid positivt att träffa personer med andra åsikter i sakfrågor. Man får möjlighet att se människan bakom åsikten, skilja på sak och person.*
- *Konstruktiv och respektfull dialog kring olika frågor; bra samarbete i framtagandet av utvecklad metod för NV-Sverige*
- *Möten fria från personangrepp. Respekt för varandras olika syn på sakfrågorna.*
- *Framförallt är det alltid bra för Skogsstyrelsen att på detta sätt lyssna in synpunkter oavsett vilken fråga som berörs. Jag skulle tro att andra deltagare i samverkansgruppen anser att det är berikande att kliva ut från sin egen "bubbla".*
- *Bra att knyta kontakter och träffas för att få en ökad förståelse för andras synpunkter.*
- *Alla möten och kontakter, så mycket värt att mötas och få diskutera allt något nytt och bra som kommer fram.*
- *Öppna diskussioner, kreativa möten. God framförhållning i mötesplaneringen. Väl planerade möten med fokus på de viktigaste frågeställningarna.*
- *Att de olika parterna med olika utgångspunkter deltog och kommunicerade på ett konstruktivt sätt, detta tack vare en väl strukturerad och planerad process*
- *Delaktigheten har varit stor från de flesta håll. Hysat högt i tak.*
- *Vikten av att samverka för att få förståelse och förhoppningsvis ökad samsyn. Egentligen tycker de flesta ganska lika i sakfrågan, när man träffas på plats i skogen och kan "ta på" t ex naturvärdena, det är vägen dit som skiljer sig.*
- *Att man kan ha respekt och hålla god ton till människor med en helt annan uppfattning. Forskarnas inspel har varit intressanta och viktiga*

Negativa erfarenheter från processen som är värda att framhålla.

Små- och mellanskogsbruk (4)

- *Onödigt mjuk gentemot en del enskilda individers synpunkter från såväl "skogssidan" som "naturvårdssidan".*
- *För stora grupper är inte bra. Otydlig politisk riktning Organisationer som inte berörs av frågorna direkt, får för stort utrymme i processen på markägarorganisationers bekostnad*
- *Se tidigare kommentarer*
- *För stor grupp när man blandar fysiska möten med Skype (hörbarhetsnackdelar)*

Storskogsbruk (4)

- *Var tydlig med ramar från början.*
- *Nej. Processen har varit bra givet de förutsättningar som funnits.*
- *tidsödande mycket omtugg pausen i NB-inventering skapade onödig energiläcka och gav merarbete forskarna hoppade av*
- *Se föregående sida*

Ideell naturvårdsorganisation (1)

- *Tråkigt att se hur myndigheten lägger sig platt för skogsbrukets intressen.*

Skogsstyrelsen eller andra myndigheter (6)

- *-Några personer, mestadels med ytterlighetsåsikter på båda "sidor", har grävt ner sig och inte fört arbetet framåt utan istället cementerat sin eller sin organisations ståndpunkt. En del verkar bara ha deltagit för att försöka få personer med andra åsikter än ens egen att ändra sig istället för att hitta kompromisser eller andra vägar framåt.*
- *Avhopp av miljöorganisationer och forskare.*
- *Ingen har på mötena haft mandat att ändra sina uppfattningar. Mötena har till stor del handlat om att argumentera för sin redan bestämda linje.*
- *Polemiska förhållningssätt, och politiserande inställning bitvis, inte reflekterande er process.*
- *Viktigt att det finns utrymme och möjlighet att påverka för att man ska känna att det är "värt" att engagera sig i en samverkansgrupp. Har fått känsla av att flera sett möjligheterna att påverka som för små. Det kan dock bero på att man haft olika förväntningar på processen.*
- *Att ingen är beredd att kompromissa i känsliga frågor. Markägarorganisationerna representerar inte bredden av olika markägare utan bara de ekonomiska intressena i skog.*

Övriga aspekter, lärdomar och kommentarer, att tänka på inför kommande arbeten.

Små- och mellanskogsbruk (4)

- *Jag upplever att den samverkan som funnits varit starkt fokuserad på organisationer. Man glömmar lätt att hälften av Sveriges skogar ägs av mer än 300 000 enskilda skogsägare. Risken blir att de får en röst bland andra. Behoven av att tillgodose deras intressen har ofta glömts bort för att tillgodose behoven för miljöorganisationer, skogsbolag m.fl.*
- *Vissa frågor kanske inte går att lösa i samverkansformen.*

- *Polariseringen av åsikter kring svenskt naturvårdsarbete är stor. Det behövs en fortsatt debatt i samhället om dessa frågor. Vad är effektivast att göra? Hur ska internationella och nationella utfästelser tolkas när det gäller arealer, kvalité etc? Hur stor ska den totala notan för naturvård få vara Sverige och hur ska dessa kostnader fördelas? Nyckelbiotoper har haft och har fortsatt en rätt stor symbolisk roll i detta trots att det inte handlar om jättestora arealer.*
- *Svårt att generellt delge då Nb-frågan är speciell och synnerligen politiskt färgad*

Storskogsbruk (4)

- *Tack för ett gediget arbete i ledningen av arbetet! Inget avundsvårt uppdrag...*
- *Gör ett internt arbete först för att kunna presentera tydligare mål och ramar. Ett regeringsuppdrag som bas ger ganska stora mått av tolkningsutrymme.*
- *Resan är en stor del av målet. Resursbrist har gjort att tempot ibland känts lite hetsig. Kanske skulle man nått längre om det funnits möjlighet att pausa processen och reflektera? Det är lätt att låsa sig vid ett visst spår/lösning. Sedan finns det väl för all del gränser för hur lång en process kan vara men hade måluppfyllnaden blivit högre av lite längre processtid hade det ju varit värt det...*
- *Fortsätt med ett liknande arbetssätt även i andra frågor*

Ideell naturvårdsorganisation (2)

- *SKS bör se över arbetssätten vid samverkansprocesser så att de följer samma mall. Blir tämligen förvirrande om man deltar i två processer som är så olika i sitt arbetssätt vad gällande inverkan i processen och resultatet.*
- *Om myndigheten ska fortsätta vara ansvarig för miljömålet levande skogar så är det bättre att myndigheten använder sig av biologiska och ekologiska grundkunskaper för att jobba för att nå miljömålet än att hålla på med sådana här processer och lägga sig platt för skogsbrukets intressen.*

Forskning eller certifieringsorganisation (1)

- *Ägandefrågan har och kommer ständigt upp på agendan. Det har inte varit till processens fördel att den frågan är hetare än NB-frågan. Den skulle behöva utredas.*

Skogsstyrelsen eller andra myndigheter (5)

- *Ha med någon beteendevetare motsv. i processledningen. Nu har processen letts av naturvetare och då blir den inriktad på sakfrågor såsom antal, arealer, arter med mera. Kunde ha handlat mer om hur markägare känner, upplever, förstår olika situationer kopplade till nyckelbiotoperna. Svårt att behandla hela landet på likartat sätt i en fråga som skiljer kraftigt från norr till söder. Kanske en regionalisering vore att föredra med parallella processer?*

- *Skulle Skogsstyrelsen få ett nytt uppdrag att utveckla en kartläggning av skogsområden med höga naturvärden, bör samverkan med länsstyrelserna och Naturvårdsverket premieras.*
- *Se till att ha så bred representation som möjligt. Lägga tillräckligt med tid på att komma fram till och förankra målen med processen i inledningen av arbetet så att alla parter strävar åt samma håll.*
- *Hur politiskt styrda vissa frågor är. Hur mycket arbete som än lagts ned och fakta som finns på bordet kan resultatet bli ett helt annat än förväntat.*
- *Kanske skulle man inledningsvis enats om och förtydligat vissa ingångssatser som en "ram" som man kunde vara överens om typ: ny kunskap om skog behövs, skogsbruk ska fortsatt bedrivas, osv. Hade de hjälpt att få med ytterligheterna på banan - både de som vill stoppa kunskapsinhämtning och de som helst ser att allt skogsbruk stoppades?*

AV SKOGSSTYRELSEN PUBLICERADE RAPPORTER:

- 2012:1 Kommunikationsstrategi för Renbruksplan
- 2012:2 Förstudierapport, dialog och samverkan mellan skogsbruk och rennäring
- 2012:3 Hänsyn till kulturmiljöer – resultat från P3 2008–2011
- 2012:4 Kalibrering för samsyn över myndighetsgränserna avseende olika former av dikningsåtgärder i skogsmark
- 2012:5 Skogsbrukets frivilliga avsättningar
- 2012:6 Långsiktiga effekter på vattenkemi, öringsbestånd och bottenfauna efter ask- och kalkbehandling i hela avrinningsområdena i brukad skogsmark – utvärdering 13 år efter åtgärder mot försurning
- 2012:7 Nationella skogliga produktionsmål – Uppföljning av 2005 års sektorsmål
- 2012:8 Kommunikationsstrategi för Renbruksplan – Är det en fungerande modell för samebyarna vid samråd?
- 2012:9 Ökade risker för skador på skog och åtgärder för att minska riskerna
- 2012:10 Hänsynsuppföljning – grunder
- 2012:11 Virkesproduktion och inväxning i skiktad skog efter höggallring
- 2012:12 Tillståndet för skogsgenetiska resurser i Sverige. Rapport till FAO
- 2013:1 Återväxtstöd efter stormen Gudrun
- 2013:2 Förändringar i återväxtkvalitet, val av förnygring-smetoder och trädslagsanvändning mellan 1999 och 2012
- 2013:3 Hänsyn till forn- och kulturlämningar – Resultat från Kulturpolytaxen 2012
- 2013:4 Hänsynsuppföljning – underlag inför detaljerad kravspecifikation, En dellerans från Dialog om miljöhänsyn
- 2013:5 Målbilder för god miljöhänsyn – En dellerans från Dialog om miljöhänsyn
- 2014:1 Effekter av kvävegödsling på skogsmark – Kunskapssammanställning utförd av SLU på begäran av Skogsstyrelsen
- 2014:2 Renbruksplan – från tanke till verklighet
- 2014:3 Användning och betydelsen av RenGIS i samrådsprocessen med andra markanvändare
- 2014:4 Hänsynen till forn- och kulturlämningar – Resultat från Hänsynsuppföljning Kulturmiljöer 2013
- 2014:5 Förstudie – systemtillsyn och systemdialog
- 2014:6 Renbruksplankoncept – ett redskap för samhällsplanering
- 2014:7 Förstudie – Artskydd i skogen – Slutrapport
- 2015:1 Miljöövervakning på Obsytorna 1984–2013 – Beskrivning, resultat, utvärdering och framtid
- 2015:2 Skogsmarksgödsling med kväve – Kunskapssammanställning inför Skogsstyrelsens översyn av föreskrifter och allmänna råd om kvävegödsling
- 2015:3 Vegetativt förökad skogsodlingsmaterial
- 2015:4 Global framtida efterfrågan på och möjligt utbud av virkesråvara
- 2015:5 Satellitbildskartering av lämnad miljöhänsyn i skogsbruket – en landskapsansats
- 2015:6 Lägsta ålder för förnygringsavverkning (LÅF) – en analys av följder av att sänka åldrarna i norra Sverige till samma nivå som i södra Sverige
- 2015:7 Hänsynen till forn- och kulturlämningar – Resultat från Hänsynsuppföljning Kulturmiljöer 2014
- 2015:8 Uppföljning av skogliga åtgärder längs vattendrag för att gynna lövträd och lövträdetablering.
- 2015:9 Ångermanälvsprojektet – förslag till miljöförbättrande åtgärder i mellersta Ångermanälven och nedre Fjällsjälven
- 2015:10 Skogliga konsekvensanalyser 2015–SKA 15
- 2015:11 Analys av miljöförhållanden – SKA 15
- 2015:12 Effekter av ett förrändrat klimat–SKA 15
- 2015:13 Uppföljning av skogliga åtgärder längs vattendrag för att gynna lövträd och lövträdetablering
- 2016:1 Uppföljning av biologisk mångfald i skog med höga naturvärden – Metodik och genomförande
- 2016:2 Effekter av klimatförändringar på skogen och behov av anpassning i skogsbruket
- 2016:3 Kunskapssammanställning skogsbruk på torvmark
- 2016:4 Alternativa skogsskötselmetoder i Vildmarksriket – ett pilotprojekt
- 2016:5 Hänsyn till forn- och kulturlämningar – Resultat från Hänsynsuppföljning Kulturmiljöer 2015
- 2016:6 METOD för uppföljning av miljöhänsyn och hänsyn till rennäringen vid stubbskörd
- 2016:7 Nulägesbeskrivning om nyckelbiotoper
- 2016:8 Möjligheter att minska stabilitetsrisker i raviner och slänter vid skogsbruk och exploatering – Genomgång av ansvar vid utförande av skogliga förändringar, ansvar för tillsyn samt ansvar vid inträffad skada
- 2016:9 Möjligheter att minska stabilitetsrisker i raviner och slänter vid skogsbruk och exploatering – Exempelsamling
- 2016:10 Möjligheter att minska stabilitetsrisker i raviner och slänter vid skogsbruk och exploatering – Metodik för identifiering av slänter och raviner känsliga för vegetationsförändringar till följd av skogsbruk eller expoatering
- 2016:11 Möjligheter att minska stabilitetsrisker i raviner och slänter vid skogsbruk och exploatering – Slutrapport
- 2016:12 Nya och reviderade målbilder för god miljöhänsyn – Skogssektors gemensamma målbilder för god miljöhänsyn vid skogsbruksåtgärder
- 2016:13 Målanpassad ungskogsskötsel
- 2016:14 Översyn av Skogsstyrelsens beräkningsmodell för bruttoavverkning
- 2017:2 Alternativa skötselmetoder i Råndalen – Ett projekt i Härjedalen
- 2017:4 Biologisk mångfald i nyckelbiotoper – Resultat från inventeringen – ”Uppföljning biologisk mångfald” 2009–2015
- 2017:5 Utredning av skogsvårdslagens 6 §
- 2017:6 Skogsstyrelsens återväxtuppföljning – Resultatet från 1999–2016
- 2017:7 Skogsträdens genetiska mångfald: status och åtgärdesbehov
- 2017:8 Skogsstyrelsens arbete för ökad klimatanpassning inom skogssektorn – Handlingsplan
- 2017:9 Implementering av målbilder för god miljöhänsyn – Regeringsuppdrag

- 2017:10 Bioenergi på rätt sätt – Om hållbar bioenergi i Sverige och andra länder – En översikt initierad av Miljömålsrådet
- 2017:12 Projekt Mera tall! – 2010–2016
- 2017:13 Skogens ekosystemtjänster – status och påverkan
- 2018:1 Produktionshöjande åtgärder – Rapport från samverkansprocess skogsproduktion
- 2018:2 Effektiv skogsskötsel – Delrapport inom Samverkan för ökad skogsproduktion
- 2018:3 Infrastruktur i skogsbruket med betydelse för skogsproduktionen: Nuläge och åtgärdsförslag – Rapport från arbetsgrupp 2 inom projekt Samverkansprocess skogsproduktion
- 2018:4 Åtgärder för att minska skador på skog – Rapport från samverkansprocess skogsproduktion
- 2018:5 Samlad tillsynsplan 2018
- 2018:6 Uppföljning av askåterföring efter spridning
- 2018:7 En analys av styrmedel för skogens sociala värden – Regeringsuppdrag
- 2018:8 Tillvarata jobbpotentialen i de gröna näringarna – Naturnära jobb – Delredovisning av regeringsuppdrag
- 2018:9 Slutrapport – Gemensam inlämningsfunktion för skogsägare – Regeringsuppdrag
- 2018:10 Nulägesbeskrivning av nordvästra Sverige
- 2018:11 Vetenskapligt kunskapsunderlag för nyckelbiotopsinventeringen i nordvästra Sverige
- 2018:12 Statistik om skogsägande/Strukturstatistik
- 2018:13 Föreskrifter för anläggning av skog – Regeringsuppdrag
- 2018:14 Tillvarata jobbpotentialen i de gröna näringarna – Naturnära jobb – Delredovisning av regeringsuppdrag
- 2018:15 Förslag till åtgärder för att kompensera drabbade i skogsbruket för skador med anledning av skogsbränderna sommaren 2018 – Regeringsuppdrag
- 2019:1 Indikatorer för miljö kvalitetsmålet Levande skogar
- 2019:2 Fördjupad utvärdering av Levande skogar 2019
- 2019:3 Den skogliga genbanken – från storhetstid till framtid
- 2019:4 Åtgärder för en jämställd skogssektor
- 2019:5 Slutrapport Tillvarata jobbpotentialen i de gröna näringarna – Naturnära jobb
- 2019:6 Nya målbilder för god miljöhänsyn vid dikesrensning och skyddsdikning
- 2019:7 Återkolonisering av hjortdjur inom brandområdet i Västmanland
- 2019:8 Samverkan Tiveden
- 2019:9 Samlad tillsynsplan 2019
- 2019:10 Förslag till åtgärder på kort och lång sikt för att mildra problem i områden med multiskadad ungskog i Västerbottens- och Norrbottens län
- 2019:11 Föryngringsarbetet efter skogsbranden i Västmanland 2014
- 2019:12 Utveckling av metod för nyckelbiotopsinventering i nordvästra Sverige
- 2019:13 Regler och rekommendationer för skogsbränsleuttag och kompensationsåtgärder – Kunskapsunderlag
- 2019:14 Regler och rekommendationer för skogsbränsleuttag och kompensationsåtgärder – Vägledning
- 2019:15 Underlag för genomförande av direktivet om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor
- 2019:16 Skogsbrukets kostnader för viltskador
- 2019:17 Omvärldsanalys svensk skogsnäring
- 2019:18 Statistik om formellt skyddad skogsmark, frivilliga avsättningar, hänsynsytor samt improduktiv skogsmark – Redovisning av regeringsuppdrag
- 2019:19 Attityder till nyckelbiotoper – Nulägesbeskrivning 2018
- 2019:20 Kulturmiljöer – en självklar del i skogslandskapet
- 2019:21 Skogssektorns gemensamma målbilder för god miljöhänsyn – nya och reviderade målbilder. Målbilder för kulturmiljöer/övriga kulturhistoriska lämningar
- 2019:22 Samlad tillsynsplan 2019
- 2019:23 Klimatanpassning av skogen och skogsbruket – mål och förslag på åtgärder
- 2019:24 Skogsskötsel med nya möjligheter – Rapport från Samverkansprocess skogsproduktion
- 2019:25 Mera Tall 2016-2019 – Redovisning/utvärdering (av annat projekt än regeringsuppdrag)
- 2020:1 Inverkan av skogsbruksåtgärder på kvicksilvers transport, omvandling och upptag i vattenlevande organismer
- 2020:2 Registrering av nyckelbiotoper i samband med avverkningsanmälningar och tillståndsansökningar Syntes och rekommendationer
- 2020:3 The second report on The state of the world's forest genetic resources
- 2020:4 Forest management in Sweden Current practice and historical background
- 2020:5 Kontrollinventering av hänsynsuppföljningen före avverkning – Analys
- 2020:6 Utveckling och samverkan om nyckelbiotoper 2017-2019

AV SKOGSSTYRELSEN PUBLICERADE MEDDELANDEN

Under 2017 slogs Skogsstyrelsens publikationer Rapport och Meddelande ihop till en med namnet Rapport.

2012:1	Förslag på regelförenklingar i skogsvårdslagstiftningen	2015:4	Renskogsavtal och lägesbeskrivning i frågor om skogsbruk – rennäring
2012:2	Uppdrag om nationella bestämmelser som kompletterar EU:s timmerförordning	2015:6	Utvärdering av ekonomiska stöd
2012:3	Beredskap vid skador på skog	2016:1	Kunskapsplattform för skogsproduktion – Tillståndet i skogen, problem och tänkbara insatser och åtgärder
2013:1	Dialog och samverkan mellan skogsbruk och rennäring	2016:2	Analys av hur Skogsstyrelsen verkar för att miljömålen ska nås
2013:2	Uppdrag om förslag till ny lagstiftning om virkesmätning	2016:3	Delrapport – Främja anställning av nyanlända i de gröna näringarna och naturvärden
2013:3	Adaptiv skogsskötsel	2016:4	Skogliga skattningar från laserdata
2013:4	Ask och askskottsjukan i Sverige	2016:5	Kulturarv i skogen
2013:5	Förstudie om ett nationellt skogsprogram för Sverige – Förslag och ställningstaganden	2016:6	Sektorsdialog 2014 och 2015
2013:6	Förstudie om ett nationellt skogsprogram för Sverige – omvärldsanalys	2016:7	Adaptiv skogsskötsel 2013–2015
2013:7	Ökad jämställdhet bland skogsägare	2016:8	Agenda 2030 – underlag för genomförande – Ett regeringsuppdrag
2013:8	Naturvårdsavtal för områden med sociala värden	2016:9	Implementering av målbilder för god miljöhänsyn
2013:9	Skogens sociala värden – en kunskapssammanställning	2016:10	Gemensam inlämningsfunktion för skogsägare
2014:1	Översyn av föreskrifter och allmänna råd till 30 § SvL – Del 2	2016:11	Samlad tillsynsplan 2017
2014:2	Skogslandskapets vatten – en lägesbeskrivning av arbetet med styrmedel och åtgärder	2017:1	Skogens sociala värden i Skogsstyrelsens rådgivning och information
2015:1	Förenkling i skogsvårdslagstiftningen – Redovisning av regeringsuppdrag	2017:2	Främja nyanländas väg till anställning i de gröna näringarna och naturvärden
2015:2	Redovisning av arbete med skogens sociala värde	2017:3	Regeringsuppdrag om jämställdhet i skogsbruket
2015:3	Rundvirkes- och skogsbränslebalanser för år 2013 – SKA 15	2017:4	Avrapportering av regeringsuppdrag om frivilliga avsättningar

PUBLICERING OCH BESTÄLLNING AV SKOGSSTYRELSENS RAPPORTER

Skogsstyrelsens rapporter publiceras som pdf-filer på vår webbplats: www.skogsstyrelsen.se/om-oss/publikationer/

Äldre publikationer kan beställas eller laddas ned i webbutiken: shop.skogsstyrelsen.se/sv/publikationer/

Skogsstyrelsen publicerar dessutom foldrar, broschyrer, böcker med mera inom skilda skogliga ämnesområden. Skogsstyrelsen är också utgivare av tidningen Skogseko.

Beställning av publikationer och trycksaker:
Skogsstyrelsen,
Böcker och broschyrer
551 83 JÖNKÖPING

Telefon: 036-35 93 40, 036-35 93 00 (vx)
e-post: bocker@skogsstyrelsen.se
webbutik: shop.skogsstyrelsen.se/sv/

I denna rapport redovisar Skogsstyrelsen det arbete med utveckling och samverkan om nyckelbiotoper som genomförts under åren 2017-2019. Ett omfattande utvecklingsarbete har genomförts som en följd av det uppdrag Skogsstyrelsen fick av regeringen 2018 att utföra en landsomfattande inventering av nyckelbiotoper. Under perioden 2017-2019 har det även genomförts en samverkansprocess om nyckelbiotoper. I rapporten beskrivs hur arbetet genomförts samt resultat och viktiga erfarenheter.